

**PS 16/20 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van
Noord-Brabant op 17 januari 2020**

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	4
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	7
Actualiteit	8
Actuele motie M1-2020 'Niet van het aardgas af' van Lokaal Brabant'	8
Actuele motie M2-2020 'Geen Zeeuwse windturbines pal voor de Brabantse Wal'	14
Bespreekstukken en stemming	18
61/19 Initiatiefvoorstel PvdA en D66 inzake Kinderen en Democratie	18
69/19 Tweede wijzigingsverordening Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018	52
04/20 Aanwijzing accountant Provinciale Staten	55
70/19 Notulen van de PS-vergadering 25 oktober 2019	57
74/19 Notulen van de PS-vergadering 8 november 2019	57
Sluiting	57

Index gesproken personen

Berg, H.F. van den, 13, 14, 15, 16, 17
Bie, E.J. de, 13, 17, 20, 37, 43, 55, 56
Brouwers, drs. J.F.X.M., 14, 17, 28, 50, 51, 52, 55, 56, 57
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 7
Deryckere, M.N.R.C., 21, 37, 38, 49, 50, 51
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 12, 13, 14, 17
Dijk, mw. E. van, 27, 28, 39, 49, 51, 52
Dirken, mw. ir. A.M.W., 17
Everling, M.J., 12, 14, 17, 22, 36, 49, 50, 51, 55, 57
Gremmen, R.J., 54, 56
Hattem, LLB, A.W.J.A. van, 45, 46
Heer, drs. ing. C. de, 44
Heijmans, N.G.L., 43, 44
Hendriks, C.A., 11, 12, 14, 17
Kammen, mw. drs. P. van der, 25, 38, 39, 49, 50, 52, 53, 55, 57
Kort, Msc. M.V. de, 32, 47, 48, 49
Linden, mw. J.J. van der, 24, 38, 49, 50, 51, 57
Logister, E.H.P., 55, 57
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M., 12, 14, 16, 17
Meijer, A.A., 18, 33, 35, 42, 43, 44, 45, 46
Merrienboer, H.J.A. van, 10, 11, 15, 35
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M., 19, 36, 37, 42, 45, 49, 50, 51, 54
Panhuizen, A., 13
Pinxteren, W.F.C. van, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 30, 31, 41, 50, 51, 52, 55, 57
Roijackers, mw. H.I., 52, 55
Rutjens, W.H.A., 48
Sjouw, mw. mr. L.M., 23, 38, 49, 50, 51
Smeulders, MA, S.J.A.H., 14, 17, 55, 57
Thijssen, J.G.M., 55, 57
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58
Vreugdenhil, ing. H.J., 14, 18, 31, 50, 51, 52, 55, 57
Wel, ir. M.C. van der, 14, 17, 29, 30, 40, 47, 55, 57

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bankers, J.P.E.	CDA	Asten
Bekker, M.A. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bie, E.J. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Bräuner, mw. G.E.A.	VVD	Veghel
Brouwers, J.F.X.M.	50PLUS	Son en Breugel
Deryckere, M.N.R.C.	CDA	Udenhout
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van	GroenLinks	Cuijk
Dijk, mw. E. van	PvdA	Eindhoven
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Duijs, F.B.G.	Forum voor Democratie	Maren-Kessel
Everling, M.J.	SP	Uden
Gremmen, R.J.	VVD	Berghem
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Vinkel
Heer, drs. ing. C. de	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hendriks, C.A.	CDA	Erp
Hoon, mw. A.J.M. de	CDA	Etten-Leur
Janssen, R.P.M.	VVD	Rosmalen
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Tilburg
Karaaslan, T.	VVD	Nieuwkuijk
Kessel, mw. J.A.M. van	D66	Maarheeze
Kort, M.V. de	PvdA	Vught
Linden, mw. J.J. van der	GroenLinks	Oss
Logister, E.H.P.	D66	Chaaam
Ludwig, T.W.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Manders, drs. W.J.	VVD	Gemert
Meeren, C.J.R.F. van der	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.	D66	Best
Meijer, A.A.	D66	Waalwijk
Oetelaar, J.C.M. van der	Forum voor Democratie	Schijndel
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.	VVD	Vught
Panhuizen, A.V.	VVD	Tilburg
Philippart, M.J.A.	GroenLinks	Eindhoven
Pinxteren, W.F.C. van	Lokaal Brabant	Haaren
Roeles, S.G.	Forum voor Democratie	Sint-Michielsgestel
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch

Rutjens, W.H.A.	Forum voor Democratie	's-Hertogenbosch
Scholder-Penders, mw. G.M.	VVD	Nuenen
Sjouw, mw. L.S.	D66	Geldrop
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Smolders, H.A.J.	Forum voor Democratie	Tilburg
Stoop, drs. J.W.P.	CDA	Bergen op Zoom
Swinkels, H.A.J.M.	SP	Vught
Thijssen, J.G.M.	CDA	Beers
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de	CDA	Beek en Donk
Vlasveld, mw. A.I.	Partij voor de Dieren	Tilburg
Vreugdenhil, ing. H.J.	ChristenUnie-SGP	Nieuwendijk
Weert, M.J.M. van	50PLUS	Helmond
Wel, ir. M.C. van der	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Wely, L.F.A.M. van	Forum voor Democratie	Oss
Zwart, mw. P.S.	VVD	Lage Zwaluwe

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 17 januari 2020

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Actualiteit

III. Besprekstukken en stemming

61/19 Initiatiefvoorstel PvdA en D66 inzake Kinderen en Democratie

69/19 Tweede wijzigingsverordening Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018

04/20 Aanwijzing accountant Provinciale Staten

IV. Stemming

75/19 Lijst Ingekomen Stukken periode 21 november 2019 t/m 4 december 2019

70/10 Notulen van de PS-vergadering 25 oktober 2019

74/19 Notulen van de PS-vergadering 8 november 2019

V. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 17 januari 2020

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 54 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, Bankers, De Bekker, Van den Berg, De Bie, Boon, mw. Bräuner, Brouwers, Deryckere, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Everling, Gremmen, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, mw. De Hoon, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Van Kessel, De Kort, mw. Van der Linden, Logister, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Van den Oetelaar, mw. Otters-Bruijnen, Panhuizen, Philippart, Van Pinxteren, Roeles, mw. Roijackers, Rutjens, mw. Scholder-Penders, mw. Sjouw, Smeulders, Smolders, Stoop, Swinkels, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Vlasveld, Vreugdenhil, Van der Wel, Van Wely, mw. Zwart.

Afwezig: Van Weert.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 13.30 uur.

De **voorzitter**: Goed. Dames en heren. Ik open de vergadering met het bericht dat wij vorige week bericht hebben ontvangen dat is overleden mevrouw Van Heemskerck Veeckens-Baretta. Zij is oud-lid van de Staten van Brabant voor de fractie van de VVD, kwam uit Waalre en is 16 december jl. op 92-jarige leeftijd overleden. Zij was lid van onze Staten gedurende de periode 1982-1995. Ik heb haar familie namens ons allemaal gecondoleerd. Wij wensen hen veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies en denken aan hen op het moment dat wij nu gaan staan, een moment van stilte om deze vergadering te openen. Ik verzoek u te gaan staan.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Gaat u zitten. Ik wil de griffier vragen ons mededeling te doen van de binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Ik heb één bericht van verhindering en dat is van de heer Van Weert.

De **voorzitter**: Die nog vanwege ziekte, wel herstellende, afwezig is. Wij wensen Rinus vanaf deze plaats ook zeer veel beterschap en sterkte.

Ik wil u allen nogmaals van harte welkom heten. Dat geldt in het bijzonder ook de bezoekers op de publieke tribune en degenen die de vergadering via het internet volgen.

Vandaag zijn, naast enkele individuele gasten, veertig studenten van de Avans Hogeschool onze gast, vanochtend ontvangen door onze collega Jade van der Linden. Er zijn bovendien negentien jeugdige gasten van D66 aanwezig en zij komen speciaal ook voor de behandeling van het initiatiefvoorstel van de D66- en Partij van de Arbeid-fractie Kinderen en Democratie, waar vanochtend ook al insprekmomenten over waren. Bovendien heeft het CDA een aantal gasten, ongeveer dertig, uit de vrouwenvereniging

Vrouwen van Nu uit Oudenbosch. We zien nu al dat het druk is op de publieke tribune. Zeer van harte welkom!

Er zijn geen mondelinge vragen, maar wel een tweetal actuele moties ingediend. Dus als ik de agenda nu aan de orde stel, meld ik u dat de procedurevergadering u adviseert om die twee actuele moties, betreft een van Lokaal Brabant over aardgas en een van de Partij voor de Vrijheid over Zeeuwse windturbines, toe te laten. Met dien verstande dat het echt gaat, niet om een breed debat over energie en energiewetgeving, maar om de specifieke elementen die in die moties aan de orde komen. Daartoe zullen we met elkaar de orde bewaken. Ik stel aan uw vergadering voor het advies van de procedurevergadering, de agendavergadering te volgen. Wenst iemand daarover het woord? Dat is niet het geval, dan voegen we die aan de agenda toe en zullen we daar aanstonds mee aanvangen.

Alle moties en amendementen die tijdens deze vergadering worden ingediend worden door de griffie op iBabs geplaatst. Die vindt u onder 'Statendag 17 januari 2020', bij agendapunt 7, ingediende moties en amendementen.

En ik herinner u eraan dat het experiment met het niet interromperen in de eerste termijn wordt voortgezet. Het betekent dat we dat later nog eens evalueren in januari, eind januari/februari. Dan gaan we het experiment volhouden en daarna kijken dus. Bij de interrupties geldt: niet in de eerste termijn. Ik herinner u aan die afspraak die gemaakt is.

Dan verzoek ik u dat we bij het verlaten van de Statenzaal dit even melden bij de bodetafel, zodat we kunnen beschikken over een correct overzicht van aanwezigen.

Actualiteit

De **voorzitter**: Dan beginnen we nu met de actuele moties.

Actuele motie M1-2020 'Niet van het aardgas af' van Lokaal Brabant'

De **voorzitter**: Allereerst de motie, die is ingediend door Lokaal Brabant. De heer Van Pinxteren heeft het woord om die motie in te dienen en toe te lichten. Aan hem het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Nu de klimaatafspraken al weer heel veel op gang zijn gekomen en veel in gang gezet is, hebben de Eerste en de Tweede Kamer ook een aantal besluiten genomen. Deze motie zou ik eerst op 13 december ingediend hebben, maar gezien de actualiteit toen hebben we gezegd van 'dat doen we vandaag op 17 januari'. Voorbereidingen voor de grote majeure energietransitie, die loopt. Nu de maatregelen meer zichtbaar worden en de maatschappelijke discussie rond de impact van deze maatregelen op gang komt, is het goed met voortschrijdend inzicht te bezien of we nog steeds op de goede weg zitten, ook voor de Brabantse inwoners. Denk hierbij maar aan de vraag of de inzet van biomassa in dit energievraagstuk de juiste oplossing is. Afgelopen maandag was er bij NPO1 nog een uitvoerige discussie van op tv. En dan nog het grote verschil tussen biomassa van eigen bodem of biomassa van elders uit de wereld. Lokaal Brabant wil via deze motie niet ontkennen dat wij geen energievraagstuk hebben. Absoluut, dat hebben we. Lokaal Brabant wil via deze motie ook niet ontkennen dat we geen CO₂-vraagstuk hebben. Ook dat hebben we. Maar Lokaal Brabant wil wel met een realistische blik en met voortschrijdend inzicht kijken naar wat we als BV Nederland eraan kunnen doen om de kosten en de impact voor onze inwoners en ook onze Brabanders zo beperkt mogelijk te houden.

Wat wil Lokaal Brabant bereiken met deze motie? Dat we het paard niet achter de wagen spannen en met alle goede voornemens juist, soms tijdelijk, meer CO₂ en andere voor onze leefomgeving schadelijke stoffen gaan produceren of andere zaken doen. Dat we ruim baan bieden aan innovaties op het gebied van energietechnologie, die ons verder kunnen helpen op weg naar een fossielvrije toekomst. En juist geen

stappen nemen die dit in de weg kunnen gaan staan. Dat we gedurende het omvormingsproces maximaal gebruik maken van de kennis die we daarmee opdoen in onze huidige infrastructuur en onze inwoners, ook de Brabanders, niet op onmogelijk hoge kosten jagen, terwijl via een betere fasering in de tijd een betere prioriteitenafweging en betere oplossingen te bedenken zijn.

De **voorzitter**: Wilt u af gaan ronden?

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja. De constatering van Lokaal Brabant zijn dus in dezen helder en die zijn verwoord in deze motie. En ondersteund worden zij door de uitspraken van professor Smeulders, Technische Universiteit Eindhoven, gespecialiseerd in energietechnologie. Ik zal de motie overhandigen.

Motie: M1-2020 ' Burgers nu niet van het aardgas af'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 17 januari 2020;

constaterende dat:

- ons buurland Duitsland subsidie verstrekt aan burgers die aansluiten op aardgas;
- Nederland voorzien is van een complete infrastructuur voor de distributie van gas;
- de Eerste kamer met steun van de fracties van CDA, GroenLinks, D66, SP, PvdD, PvdA, Christen Unie, OSF, VVD en 50 PLUS op 10 december 2019, het voorstel van minister Wiebes (Economische zaken en Klimaat) het wetvoorstel om het gebruik van kolen te verbieden bij de productie van elektriciteit, heeft aangenomen;
- de partijen GroenLinks, SP, PvdD, FVD, OSF, 50PLUS en de fractie Otten in de Eerste Kamer een motie om de overgebleven kolencentrales niet te sluiten voor 2030 hebben verworpen;
- en 2022 de Groningse gaskraan dicht gaat;
- Gronings gas laagcalorisch is en buitenlands gas hoogcalorisch;
- de Nederlandse overheid ernaar streeft om haar burgers van al het gas af te krijgen;
- de in Nederland gevestigde industrie, inclusief bedrijven die zich in ons land willen vestigen, wél nog gebruik mogen blijven maken van/ c.q. aansluiten op 'buitenlands hoogcalorisch aardgas' en dus alleen van het Groningse gas af moeten;
- de industrie grofweg driekwart van al het gas verbruikt en de burger slechts ongeveer één kwart;
- de Nederlandse overheid nu al 'hoogcalorisch gas' afkomstig uit het buitenland in speciale daartoe gebouwde 'stikstofcentrales' omvormt tot voor ons bruikbaar 'laagcalorisch gas';
- de meeste cv-ketels in Nederland ook aangepast kunnen worden voor gebruik van hoogcalorisch gas;
- innovaties op het gebied van de klein- en grootschalige energietechnologie fors zijn toegenomen door de wereldwijde klimaatafspraken;

overwegende dat:

- onze inwoners, met de omschakeling naar onder andere warmtepompen (huidige stand van techniek), niet alleen direct geconfronteerd worden met exorbitant hoge kosten (onder andere aanschaf apparatuur en een fors extra elektriciteitsverbruik) maar ook indirect via onder andere de bijdrage aan SDE-subsidie;
- het aftouwen van de inzet van kolen bij de opwekking van elektriciteit, op korte termijn, grote gevolgen (mogelijk krapte) zal hebben op de aanbodkant van de elektriciteit, maar dat hiermee wel een aanzienlijke landelijk CO₂-reductie gerealiseerd gaat worden;
- deze omschakeling van gas naar elektriciteit bij huishoudens, niet altijd efficiënt is; die stroom dient vooralsnog ergens in een centrale te worden opgewekt wat onveranderd gepaard gaat met vervuiling en daarenboven met transportverliezen: (negatieve balans);

- het landelijke elektriciteitsnet vooralsnog niet in staat is om aan de toenemende vraag naar groene energie te voldoen (leveringszekerheid) en er daarvoor miljarden moeten worden geïnvesteerd;
- gas een relatief schone energiebron is in vergelijking met onder andere kolen, bruinkool en biomassa;
- gascentrales, met een relatief laag rendement ten opzichte van de particulier in gebruik zijnde hoog rendementsketel, wel aardgas blijven verstoken om elektriciteit op te wekken, dit terwijl de burger door de overheid onder druk gezet wordt om van aardgas af te stappen;
- energiedeskundigen, o.a. professor Smeulders van de Technische Universiteit Eindhoven, aangeven dat deze stap op dit moment zinloos is en een averechts en negatief effect heeft op het oplossen van het grote maatschappelijke waagstuk. 1), zie bijgevoegde links;
- de omschakeling van ons aardgasnet op waterstof, voor zowel huishoudens als industrie, vooralsnog een stap te ver is;

draagt het college op:

er namens het provinciebestuur van Noord-Brabant bij de rijksoverheid op aan te dringen om het beleid inzake aardgas te herzien en aardgas als energiebron niet alleen voor de industrie, vooralsnog ook voor de burger te continueren;

en gaat over tot de orde van de dag.

Lokaal Brabant, Wil van Pinxteren

<https://www.rtlz.nl/opinie/video/4947736/subsidie-biomassa-perverse-prikkelafschaffen-tu-eindhoven>

<https://www.ed.nl/eindhoven/hoogleraar-tu-eindhoven-nu-van-het-gas-af-leidtalleen-tot-meer-co2-uitstoot~ae68cdb4/>

De **voorzitter**: Ja, dat lijkt mij heel goed. Ik neem aan dat het college de motie al had. Ik stel dan voor, gezien de orde van het debat, er is een reactie van GS gewenst, omdat GS wordt opgeroepen, dat GS als eerste het woord neemt. Daarna kan de vragensteller nog één vervolgvraag stellen. En eventueel anderen kunnen dan deelnemen aan dit debat. Het woord is nu eerst aan GS, gedeputeerde Van Merrienboer.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, dank je wel. En daarmee ook de gelegenheid om collega Spierings te verexcuseren. Die zit bij de Grüne Woche in Berlijn en dient daar ook de Brabantse belangen. Dat geeft mij de mogelijkheid om haar hier waar te nemen op het thema energie.

Laat ik beginnen dat de onderliggende vragen, die aanleiding zijn voor de actuele motie en de zorg die daar uit spreekt, dat ik die vanzelfsprekend begrijp. De samenleving staat bol van die discussie over wat zijn verstandige keuzes op weg naar een houdbaar energiesysteem van de toekomst. En inderdaad, ik kan u allemaal aanbevelen, er zat bij de actuele motie een heel mooie link naar dat interview met onze hoogleraar. Want dat is, als een hoogleraar aan de TU doceert, dan is ie van ons, om daar toch gewoon eens kennis van te nemen. Omdat dat inderdaad volgens mij een aantal belangwekkende dingen bevat. Anderzijds moet ik zeggen dat het vanuit die drijfveer en die aandachtspunten volgens mij juist niet een slimme consequentie is om, zoals het dictum vraagt, niets te gaan doen, om het beleid wat er was te continueren. En dat doen we dan ook niet. U heeft zelf omgevingsvisie, steun voor uw Klimaatakkoord, een eerdere motie over aardgasvrije wijken het college opgedragen op weg naar dat houdbare systeem 2050 om wel aan de slag te gaan. En nogmaals, voordat we aardgas niet meer in onze energiemix hebben zitten is het 2050. Om juist vanuit het belang van de goede keuzes maken niet stil te zitten en af te wachten wat inderdaad de technologie al dan niet brengt, maar daar zelf actief mee aan de slag te gaan.

Ik heb natuurlijk enig zicht op wat voor de burger een belangrijk domein is, de gebouwde omgeving, de woning. Daar gaat het dan ook vaak over. Je ziet dat daar waar we in Brabant nieuwbouw realiseren, vanuit de markt zelf de stap naar aardgasvrij al helemaal geen punt is. Waar het de gebouwde omgeving betreft denk ik dat daar terecht meer vragen en zorgen zitten. Dan beginnen we, laat ik het in mijn eigen termen,

heel bewust bescheiden.

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden, mijnheer de gedeputeerde?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): U heeft in een motie ons gevraagd om met drie wijken die verkenning te gaan inzetten. En als ik nogmaals kennis neem van de zorgen, dan denk ik: juist de wijze waarop u ons heeft gevraagd daarop te anticiperen biedt de mogelijkheden om daarop ook antwoorden te vinden. Maar niet door nu, want zo lees ik het dictum van de motie, eigenlijk te zeggen: we trekken de steun voor het Klimaatakkoord in, we trekken eigenlijk ook uw ambitie voor de omgevingsvisie in. Dat zou veel te verstrekkend zijn.

De **voorzitter**: En uw oordeel is?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): En dus, en dat zal niet verrassen, ontraadt het college deze motie. Vanuit de drijfveren begrijpelijk, maar niet vanuit de keuze die wordt voorgelegd.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde. Ik geeft de indiener de gelegenheid om nog een vervolgpmerking te maken, indien daaraan behoefte bestaat. De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. De heer Van Merrienboer betoogt het dictum als volgt: de steun aan het Klimaatakkoord intrekken. Dat staat er juist niet. En dat staat ook niet in het totale dictum zo ver verwoord. Er staat alleen dat we op dit moment nu niet van het aardgas af zouden moeten gaan, met name van de bestaande bebouwde omgeving. Nieuwe wijken, dat ben ik volledig met hem eens, dat we daar met elkaar goed moeten kijken. Maar in de bestaande bebouwde omgeving ligt een goede infrastructuur. Er ligt een niet doelmatige infrastructuur wat betreft elektriciteit, die ook helemaal opnieuw zou moeten worden ingericht. En dat zal uiteindelijk leiden tot enorm veel maatschappelijke kosten, terwijl gedurende het proces van omvorming tijdens deze transitie mogelijk betere oplossingen, die beter aansluiten bij de huidige infrastructuur gevonden worden. Er staat absoluut niet, en zo kunt u het ook niet lezen, dat hiermee de volledige steun aan het Klimaatakkoord onthouden wordt. Dat staat er niet. Er staat alleen een oproep in om in Den Haag te bepleiten voorlopig de maatregel van gas voor de burgers, van het gas af, om die maatregel niet direct door te voeren en daarop in te zetten.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren. Ik stel voor dat we, voordat het college nog een kans krijgt om te reageren, even inventariseren of er vanuit de Staten woordmeldingen zijn. Ik inventariseer dat even per fractie. De VVD-fractie? Nee. Forum voor Democratie? Ook niet. De CDA-fractie? Ja. Gaat uw gang. Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Sorry. Het is nu de eerste termijn?

De **voorzitter**: Nee. Ja, zo u wilt. Als u het woord wilt voeren graag even vanaf het kathedr.

De heer **Hendriks** (CDA): Nee. Als dit nog in de eerste termijn is, dan wacht ik graag even.

De **voorzitter**: Ik versta u niet, sorry. U mag gewoon kort reageren. U heeft één minuut.

De heer **Hendriks** (CDA): Dank je wel, voorzitter. Deze motie gaat echt een heel andere kant op als we eigenlijk zouden graag willen. Op dit moment kan de gaskraan niet ad hoc dichtgedraaid worden. En

tevens, wat misschien een misverstand op dit moment is, tot en met 2030, dus nog negen jaar, zijn de bestaande bebouwingen niet verplicht om van het gas af te gaan. Dus we hebben de komende negen jaar nog tijd om mensen te verleiden om van het gas af te gaan. Dus mensen moeten niet van het gas af. Dus wij zullen deze motie niet steunen.

De **voorzitter**: Ik dank de fractie van het CDA. De SP-fractie? Ja. De heer Everling. Gaat uw gang.

De heer **Everling** (SP): Dank u wel, voorzitter. U hoort mij het niet heel vaak zeggen, maar ik sluit me op dit punt graag aan bij de woorden van het CDA. Dat is een. En twee, als ik even doortrek wat de heer Van Pinxteren van Lokaal Brabant eigenlijk zegt met deze motie: leuk mensen in Waalwijk, in Loon op Zand en in Tilburg, die boven een gasbel wonen 'leuk dat jullie boven een gasbel wonen, leuk dat jullie scheuren hebben in jullie huizen, die misschien erger worden'. Sorry, maar dat kunnen wij niet steunen. Dank, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. De fractie van D66. Ja, mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Ook wij kunnen deze motie niet steunen. We moeten versnellen, we moeten haast maken. Er is geen tijd te verliezen. We hebben al meer dan een jaar geleden gezegd dat het vijf voor twaalf is als het gaat om het klimaat. We moeten vaart maken met de energietransitie. De urgentie is groter dan ooit. En niets doen is geen optie. Wat de heer Van Merrienboer net ook al zei. En die maatschappelijke opgave is er voor iedereen: voor burgers, bedrijven. We moeten én meer inspanning verrichten, meer versnellingen én meer innovaties zijn nodig. En die zijn haalbaar en bereikbaar. Die ambities zijn ook onderzocht toentertijd door de TU Eindhoven en daar hebben we iedereen bij nodig.

Ik snap de vragen van Lokaal Brabant. Ik ben zelf ook bezig met van het gas af te gaan. Het is soms lastig, maar we moeten het allemaal doen.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Meeuwis. De fractie van GroenLinks? Ja. Mevrouw Van Diemen heeft het woord. Mag ik stilte in de zaal?

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Goed. De vraag om het aardgasbeleid te herzien zullen we als GroenLinks niet ondersteunen. Bij de energietransitie hoort dat we geen fossiele brandstof meer gaan gebruiken om onze woningen en gebouwen te verwarmen, en dus ook geen aardgas meer. De energietransitie vraagt om mensen die durven, die meters willen maken, die eigenaar willen zijn van duurzame ontwikkeling. GroenLinks wil meters maken en dat vraagt onder andere van het aardgas af. Ik kan een aantal argumenten daarvoor noemen. Ik laat dat achterwege. Juist moeten we samen aan de slag gaan met gasvrije woningen. Op dit moment maken we die warmtetransitie en ontwikkelen we alternatieven. Juist nu is het moment om die transitie te omarmen in plaats van ons daartegen te gaan verzetten, waartoe deze motie toe oproept. Aardgasvrij wordt door die hoogleraar Smeulders benoemd als een druppel op de gloeiende plaat. Voor ons geldt: vele druppels maken een plas en zo zetten we met elkaar verder door een transitie neer. Dus GroenLinks wil zich op alle vlakken blijven inzetten voor de klimaatopgave.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): En daarin gasvrij zijn in een gastvrij Brabant.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Diemen. De fractie van de PVV? De heer Van den Berg. Ook u een minuut.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Een goede motie, ik kan niet anders zeggen. Met name bestaande bebouwing, dat aangesloten is op 's werelds beste gasnetwerk eraf te halen, is gekker dan knettergek. Een gemiddeld huishouden gebruikt aan groothandelswaarde voor 300 euro à 400 euro gas per jaar. Om dan 80.000 euro voor een woning te gaan investeren om dat er af te halen, om vervolgens elektriciteit af te gaan nemen vanuit een gascentrale is gekker dan knettergek. En vandaar ook onze hartelijke steun voor deze motie. Gelukkig een straaltje gezond verstand in deze Staten.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van den Berg. De fractie van de Partij van de Arbeid behoefte aan deelname? Nee. De fractie van 50PLUS? Ook niet. De Partij voor de Dieren? Ook niet. De ChristenUnie-SGP? Nee. Het college? Geen behoefte om nog te reageren. Dan de indiener tot slot en dan gaan we daarna stemmen.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Kort wil ik even reageren op de woorden van de heer Everling. Als de heer Everling goed gelezen had, de motie, had hij kunnen zien dat ik voorstander ben van het gebruik van hoogcalorisch gas, dat in Nederland niet gewonnen wordt, maar in Rusland gewonnen wordt en niet in Nederland. Dat in eerste instantie, voorzitter.

Dan in tweede instantie wil ik even reageren op GroenLinks en D66. Men zegt hierbij dat de huidige...

De **voorzitter**: Sorry mijnheer Van Pinxteren. Mag ik stilte in de zaal! Het is te rumoerig. Wandelgangen zijn om te wandelen en te spreken. In deze zaal luisteren we naar degene die het woord heeft en dat is de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik heb aangegeven dat wij wel degelijk voorstander zijn van de transitie, voorzitter. Echter, de omschakeling zoals die nu gebeurt, leidt tot meer CO₂-uitstoot, leidt tot meer stikstofuitstoot, en leidt tot ontbossing in Letland en Litouwen. En is dat wat we met elkaar willen? Ik denk het niet. We zijn op de verkeerde weg bezig.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren. Ik stel voor de beraadslagingen te sluiten en dat betekent dat we overgaan tot de stemming meteen over deze motie. Ja, we vangen de stemming aan en de stemming betreft dus motie 1-2020. De eerste van dit jaar. De fractie van de VVD.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen met stemverklaring. Onze handtekening staat onder het Klimaatakkoord. Indien er geen grote veranderingen blijken met betrekking tot de energiemix is er voor de VVD geen reden om dit debat nu te voeren. Indien er veranderingen blijken te zijn met betrekking tot biomassa en de duurzaamheid daarvan, dan zou de VVD dit debat wel opportuun vinden.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Vrijheid.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen.

Actuele motie M2-2020 'Geen Zeeuwse windturbines pal voor de Brabantse Wal'

De **voorzitter**: Dan gaan we nu de tweede actuele motie die is toegelaten tot de vergadering behandelen, de actuele motie 'Geen Zeeuwse windturbines pal voor de Brabantse Wal'. De indiener, de fractie van de PVV, de heer Van den Berg, krijgt de gelegenheid om de motie toe te lichten. Aan hem het woord.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. De actuele motie waar het hier betreft gaat niet om of je voor of tegen windturbines bent als wel van waar stellen we de grenzen van wat wij wel of niet willen. Jeffrey van Agtmaal, wethouder in Woensdrecht, oud-collega hier van uw Staten, luidde de noodklok,

omdat het uitzicht vanaf onze prachtige Brabantse Wal echt, ik kan bijna zeggen vernietigd gaat worden door meer dan 180 meter hoge windturbines. Zestien tot achttien stuks zijn gepland ter vervanging van oudere windturbines van hooguit 75 meter hoog. Het is een ijzeren gordijn vlak buiten onze provincie. En vandaar onze oproep om te zeggen: jongens, laten wij ons college oproepen om met de Zeeuwse collega's in overleg te gaan om dit onzalige plan van tafel te gaan halen. Al was het ook maar omdat het de vervanging betreft van slechts elf jaar oude windturbines. Daar zijn asfaltwegen voor aangelegd, betonfunderingen voor gestort. Na elf jaar worden die dingen afgebroken en elders veel hoger weer opgetuigd. Waar zijn we mee bezig, wat zijn we aan het doen? En ik denk dat een uitspraak van de Staten van Brabant een fantastische steun in de rug kan zijn voor wethouder Van Agtmaal van Woensdrecht om te zeggen van 'dit gaat echt te ver.'

Motie M2-2020 'Geen Zeeuwse windturbines pal voor de Brabantse Wal!'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 17 januari 2020;

constaterende:

- dat het uitzicht vanaf de Brabantse Wal verpest dreigt te worden door de plaatsing van zestien tot achttien windturbines van ruim 180 meter hoogte te Reimerswaal (Zeeland), nabij de provinciegrens;
- dat het daarbij grotendeels gaat om de vervanging van slechts 11 jaar oude, lagere windturbines;

overwegende:

- dat dit het woongenot en de landschappelijke kwaliteit vanuit Brabants perspectief onaanvaardbaar aantast;
- dat het vervangen van nog maar 11 jaar oude windturbines absoluut niet duurzaam genoemd kan worden;

verzoekt het college:

- in overleg te treden met het Zeeuwse provinciebestuur, daar de hierboven in de overwegingen omschreven bezwaren van Provinciale Staten van Brabant kenbaar te maken en hen te verzoeken geen toestemming te verlenen voor het betreffend windturbineplan;

en gaat over tot de orde van de dag.

PVV Noord-Brabant, Harry van den Berg"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van den Berg. Gezien het feit dat het college wordt gevraagd iets te doen stel ik voor dat het college eerst reageert en dan eventueel de anderen. De heer Van Merrienboer heeft het woord namens het college.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, dank je wel. Mijnheer Van den Berg. Ik vraag mij af of u meer heeft gedaan dan de krant gelezen. Want als u met de heer Van Agtmaal contact had gezocht, dan was daar een wat ander verhaal gekomen.

Wat er aan de hand is, is dat Zeeland net als Brabant een taakstelling heeft op weg naar 2020. En in dat kader voorstellen doet om de windmolenopstelling in de buurt van de Krammersluizen en de locatie waar de heer Van Agtmaal op wenst uit te kijken ter herontwikkelen. Daar zijn wij over in goed gesprek. Dus Zeeland overlegt met ons, de gemeenten aan Zeeuwse zijde en Woensdrecht. Zij zijn gewoon aan tafel om nu, even voor de techniek, een notitie 'Reikwijdte in detail' op te stellen van wat gaan we onderzoeken om uiteindelijk de beste keuze te maken. En de wens van de heer Van Agtmaal is om in de lijnopstelling een knip aan te brengen, om in die zin inderdaad ook de waarde van dat open landschap te benadrukken. En dat snap ik best. En in ruil daarvoor heeft de heer Van Agtmaal aangegeven: laat de notitie 'Reikwijdte in detailniveau' dan kijken of we dat niet op Brabants grondgebied kunnen oplossen. Dus voordat u de helft van het artikel leest en zegt 'de provincie trekt ten strijde tegen windmolens', weet dat de heer Van Agtmaal met ons in goed overleg met de Zeeuwen en de gemeenten daar de beste keuze wil maken.

Grensontkennend werken zoals we dat noemen. Hij heeft in feite aangegeven dat de voorkeur wel eens aan de Brabantse zijde kunnen vallen. En dat zou, als de NRD en de MER dat uitwijst, voor ons ook een besprekbare oplossing zijn. Dat komt allemaal nog rustig op tafel, de nota 'Reikwijdte detailniveau', de MER. En daarna gaan we zorgvuldig besluiten. Advies is dus ontraden. Ook al omdat die op basis van de informatie die wij hebben ook feitelijk niet juist is in relatie tot wat de heer Van Agtmaal nastreeft.

De **voorzitter**: Ik dank het college voor de beantwoording en geef dan graag de gelegenheid voor een aanvullende vraag. De heer Van den Berg. Aan hem het woord.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, wat feitelijk het geval is, is dat Eneco windturbines wil gaan plaatsen op plaatsen waar de heer Van Agtmaal en ook wij dat niet willen. Wij willen het helemaal niet, maar dat gaat het hier nu niet om. Het gaat erom dat de Provinciale Staten van Brabant zegt van 'zo als Eneco het nu voorstelt gaan wij het niet doen'. En die uitspraak zou ik vanuit de Staten aan u mee willen geven in de gesprekken met de diverse partners.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van den Berg voor zijn aanvulling. Dan kijk ik eerst of nog anderen uit uw Staten het woord willen voeren. De fractie van de VVD? Geen behoefte. Forum voor Democratie? Ook niet. Het CDA? Ook niet. De SP-fractie? Ook niet. D66? Mevrouw Meeuwis. Gaat uw gang.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Heel kort dus, want er is nog allerlei overleg gaande en ik hoor net de heer Van Merrienboer zeggen dat wij er hier wellicht ook nog over gaan spreken. Want laten we vaststellen dat zowel de gemeente Reimerswaal in Zeeland in overleg is met de gemeente Woensdrecht. En er is overleg met de provincie Zeeland en met Woensdrecht. En ook vanuit dit huis dus. Wij hebben ook overleg met onze eigen afdeling in Woensdrecht. Die zeggen van 'het is wellicht niet de allerfraaiste oplossing in een open polderlandschap, maar met de Antwerpse havens op de achtergrond kunnen we het begrijpen en is dit ook gewoon een kwestie van vervangen van verouderde windmolenparken door één modern park, die over het algemeen minder last geven.'

De **voorzitter**: Mijnheer Van den Berg. U krijgt straks de gelegenheid om nog het woord te voeren. De fractie van GroenLinks? Nee. De fractie van de PVV komt zo aan de orde. De PvdA-fractie? Nee. Partij voor de Dieren? Ook niet. Lokaal Brabant? Ook niet. De ChristenUnie-SGP? Dan geef ik de heer Van den Berg nog de gelegenheid om kort te reageren. En daarna, indien gewenst, nog het college. De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Mevrouw Meeuwis stipt het eigenlijk precies aan. De Kabeljauwbeek-windturbines die daar neergezet zijn, die zijn inderdaad tegen de achtergrond van die verschrikkelijk lelijke Antwerpse haven daar gebouwd. Er staat daar wel een heel mooie kerncentrale, maar voor de rest is het één verschrikking aan windturbines, daar aan die kant. Maar wat wij willen voorkomen is dat die verschrikking aan windturbines helemaal uitbreidt richting Tholen bij wijze van spreken. En daar gaat het ons om. Er gaat inderdaad een heel stuk open polderlandschap verloren. En op die plek, zoals Eneco ze nu gepland heeft, zeggen wij 'niet doen' en daar vragen wij ook uw steun aan om namens Provinciale Staten uit te spreken 'dat gaan we niet doen'.

De **voorzitter**: Dank u voor uw laatste bijdrage. Ik kijk even of het college nog behoefte heeft om te reageren. Geen aanvullende vragen meer. Dan sluit ik de beraadslagingen en gaan we stemmen. We kunnen stemmen. Ik breng dus in stemming motie 2 van 2020 over de Zeeuwse windturbines. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: Het CDA.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: De motie is verworpen.

Bespreekstukken en stemming

De **voorzitter**: Dan gaan we nu verder met het bespreekstukken-deel.

61/19 Initiatiefvoorstel PvdA en D66 inzake Kinderen en Democratie

De **voorzitter**: En als eerste staat het initiatiefvoorstel van de Partij van de Arbeid- en D66-fractie inzake kinderen en democratie. In dat verband wil ik de indieners graag uitnodigen achter deze tafel plaats te nemen voor de verdediging daarvan. De heren Meijer en De Kort, er wordt ruimte voor u gemaakt. En dan open ik de beraadslagingen. Namens de indieners zal de heer Meijer vijf minuten maximaal gebruiken om het voorstel toe te lichten. Aan hem het woord.

De heer **Meijer** (D66): Er werd hier al de grap gemaakt dat mijn Citrix-omgeving nog opgestart moest worden. Voorzitter. Dank u wel voor het woord. Een half jaar geleden werden collega De Kort en ik allebei voor het eerst vader. Wij vinden het dan ook extra bijzonder om zes maanden later dit initiatiefvoorstel in deze Staten te mogen verdedigen. Een voorstel voor de kinderen van Brabant. Bijzonder ook om de eerste vergadering van het nieuwe jaar, van het nieuwe decennium zelfs, op deze manier met de collega's in gesprek te mogen gaan.

Ik wil graag beginnen met een citaat. '2020, een nieuw jaar. Maar vooral ook, en zo voelt het, de drempel over naar een nieuw decennium. Een bijzonder decennium. Een decennium waarvan we nu al kunnen weten dat de besluiten die we daarin zullen nemen, de keuzes die we daarin zullen maken, in belangrijke mate, net als honderd jaar geleden, beslissend zullen zijn voor het verloop van de rest van de eeuw. De eeuw van onze kinderen, de eeuw van onze kleinkinderen.' Onze commissaris maaide op 9 januari vakkundig het gras voor onze voeten weg met deze uitspraak op de nieuwjaarspeech. Waarvoor dank, want mooier kon ik het niet introduceren. Onze commissaris benoemde dat het begin van deze 'roaring twenties' de tijden gaan veranderen. Er is ruimte voor een nieuwe tijd en grote veranderingen. En wie merken het meest van al die grote veranderingen? We benoemen het vaak als politici, zeker in het provinciaal bestuur: we doen het voor de kinderen en de kleinkinderen. De keuzes die wij maken veranderen niet per se onze tijd. Ze veranderen het Brabant van de toekomst. We besturen immers, ik herhaal de commissaris, in lange lijnen. Wij, als initiatiefnemers van dit voorstel, vinden het dan ook belangrijk om hen te betrekken bij deze keuzes. Artikel 12 van het VN-kinderrechtenverdrag geeft ons bovendien de verplichting ieder kind de mogelijkheid te geven hun mening te uiten over beslissingen die de politiek neemt. Een verplichting die ons allemaal raakt. Niet alleen de Haagse politiek of de gemeente, ook ons. Onderzoek van Unicef toont aan dat 90% van de Nederlandse kinderen het gevoel heeft dat hun mening niet op prijs gesteld wordt. En dat terwijl de transities of trendbreuken, zoals in het bestuursakkoord is benoemd, hun toekomst stevig beïnvloeden.

Lisa van der Geer vertelde vanmorgen dat de tijden zijn veranderd. De tijden van goede intenties van volwassenen zijn volgens haar voorbij. Veel kinderen maken zich zorgen over hun toekomst. Ze zijn zich bewust van de impact van onze besluiten op hun toekomst. En voorzitter, voor hen is het niet een abstracte term 'toekomst'. Voor hen is het gewoon het dagelijks leven over enkele jaren. 'Beste volwassenen. Jullie kunnen niet meer zeggen dat jullie weten wat goed voor ons is', vertelde zij mij maandag. Een uitspraak die we maar eens goed moeten laten bezinken. En laten we vandaag onze eigen verantwoordelijkheid nemen om onze bestuurslaag deze trendbreuk in ieder geval te laten realiseren.

Voorzitter. Ik zal niet alle elementen van dit voorstel aflopen en toelichten. Het is een mix van enkele symbolische stappen en instrumenten voor sterkere beïnvloeding. En wij zijn blij met de positieve reactie vanuit het college van Gedeputeerde Staten en verheugen ons erop dat zij de elementen van het voorstel

gaan integreren in de dagelijkse praktijk. Wij willen vanaf deze plaats benadrukken dat wij niet beogen dat het college nieuwe taken gaat ontwikkelen. We starten geen takendiscussie. We stellen wel dat iedere democratische laag belang heeft om uit te leggen wat er besloten wordt, aangezien het om ons dagelijks leven gaat, onze kiezers. En dus ook onze toekomstige kiezers.

En ten slotte wil ik aan ieder Statenlid vragen om zelf eens terug te denken aan het eerste moment waarop hij of zij bedacht om politiek actief te worden. Wat was voor u de aanleiding? Wat was voor u de trigger om de stap te zetten? Wat was uw eerste kennismaking met vertegenwoordiging en invloed? En denkt u ook eens terug aan het eerste moment hoe u leerde hoe invloed, inspraak en vertegenwoordiging nou werkten. Was dat op uw basisschool? Was het een middelbare school? Was het tijdens uw studie of daarna? Onderzoek wijst uit dat kennismaking met de democratie, vertegenwoordiging en invloed op jonge leeftijd zorgen voor levenslange betrokkenheid bij de democratie. En het levert bovendien betere inspraak en besluitvorming op. En hoe kunnen wij als politici van Brabant daar nu tegen zijn?

Wij zijn benieuwd naar jullie opvattingen, vragen, eventuele zorgen. Wij zullen aandachtig naar u luisteren en kijken uit naar het debat.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer voor zijn introductie. Dan nu de behandeling in eerste termijn van de zijde van de Staten. De fractie van de VVD als eerste. Mevrouw Otters heeft het woord.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. En vooral dank ook aan de vier sprekers van vanochtend. Ze zitten op de publieke tribune. En trots mogen wij zijn op deze jonge Brabantse talenten. Drie jongeren van de Nassauschool in Breda en een jongedame uit Eindhoven. En alle vier al het nodige op hun conto. Winnaars van een scholierendebat Lagerhuis, de geschiedenisquiz en er was ook een winnares Moonshot op de SDG Action Day op 25 september jongstleden. Jammer genoeg waren er geen sprekers in de leeftijdscategorie jonger dan 15 jaar. Dit initiatiefvoorstel gaat over kinderen en jongeren tot en met 14 jaar. De focus ligt dus met name op leerlingen van basisscholen.

Verder wil ik ook mijn dank uitspreken aan de beide jonge vaders hier aan tafel, die dit initiatiefvoorstel geschreven hebben. Dat u naast uw vaderschap, uw werk en het Statenwerk tijd heeft weten vrij te maken om ook nog een initiatiefvoorstel op te stellen, dat prijzen wij zeer. Want als moeder van vier kinderen weet ik hoe de troepen met baby's, dreumesen, peuters en kleuters kunnen zijn. En inmiddels ook die van pubers. En reken maar dat deze laatste doelgroep heel goed weet wat democratie is.

Democratie is een belangrijk goed. De 'd' staat niet voor niets in de naam van mijn politieke partij. In Nederland bepalen mensen zelf hoe en door wie het land bestuurd wordt. En in het kader van een kleine overheid is de VVD er van overtuigd dat mensen heel veel dingen zelf kunnen regelen en heel veel samen kunnen regelen. Wij waarderen initiatieven uit de samenleving. Zo is mijn zoon van 9 jaar vorige week op initiatief van een vader met zijn klas naar de rechtbank geweest. Er bleek bij de oudervereniging geld beschikbaar voor een educatief uitje. En zo kwam het dat de twee groepen 6 geleerd hebben over de rechtspraak.

De vraag ligt nu voor hoe we kinderen bij het onderwerp democratie kunnen betrekken. Democratie begint al dichtbij huis. Kinderen kiezen een sport of een hobby en er is ook democratie thuis in het gezin: meehelpen tafel dekken of afruimen. En geloof me, kinderen zijn heel goede onderhandelaars. 'Als dit potje Playstation afgelopen is, dan kom ik je helpen mam'. Nou, menig vader en moeder in deze zaal aanwezig weet hoe lang sommige spelletjes op de PS of de Xbox kunnen duren. Bij voorkeur namelijk de hele nacht. In plaats van de opdracht bij de provincie neer te leggen kunnen wij ook zelf actie ondernemen. Zo hebben meerdere Statenleden in ons midden wel eens gastlessen gegeven over het werk dat wij hier doen. Ik een keer in een brugklas. En in eerste instantie had ik voorgesteld de klas in het provinciehuis te ontvangen, maar daar had de mentor met veel redenen omkleed totaal geen oren naar. En daarom moeten we reëel zijn. Hoe reëel is het om alle brugklassen van alle middelbare scholen naar het provinciehuis te laten

komen? Het moet ook nog maar passen in het curriculum van de leerkracht. En daarbij komen hier al regelmatig leerlingen van middelbare scholen naar het politieke hart in Den Bosch. En dan hebben we het inderdaad over bovenbouwleerlingen. En wel de categorie leerlingen die deelneemt aan het Lagerhuisdebat. En nogmaals, de focus vanmiddag ligt op een veel jongere doelgroep.

Wij begrijpen de gedachte achter dit initiatiefvoorstel. In de wetenschap dat vele groepen 7 en 8 van basisscholen via ProDemos in aanraking komen met politieke democratie en sommigen zelfs naar de Tweede Kamer in Den Haag gaan kan het helaas zeker geen kwaad om alle basisscholen en brugklassen in Brabant aan te schrijven en leerlingen uit te nodigen op ons provinciehuis. Er zijn ongetwijfeld veel Provinciale Statenleden bereid om zo'n klas een uurtje te begeleiden. En op de vraag van de heer Meijer, ik was 15 toen ik lid werd van de JOVD. Toen werd ik politiek actief. En daarvoor was ik echt veel te jong. De mening van de VVD is: geen groots uitgewerkt plan en vooral geen budget van 150.000 euro is er nodig om de Brabantse kinderen kennis te laten maken met de provinciale politiek. Dank u wel, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Otters voor haar bijdrage. Dan nu het de fractie van Forum voor Democratie bij monde van de heer De Bie. Aan hem het woord.

De heer **De Bie** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Forum voor Democratie heeft kennisgenomen van het initiatiefvoorstel. En laat ik maar meteen met de deur in huis vallen, wij zullen tegen dit voorstel stemmen. In zijn algemeenheid hebben wij het bezwaar dat het geen kerntaak van de provincie is. En alleen al om die reden zou het moeten worden afgestemd of althans zeer kritisch moeten worden beschouwd. In de stukken die bij het voorstel horen lees ik verder dat er een aantal redenen en omstandigheden worden aangevoerd aan de hand waarvan tevergeefs wordt gepoogd de wenselijkheid van dit initiatief aannemelijk te maken. Zo lees ik, wat de heer Meijer ook al zei, dat artikel 12 van het VN-Kinderrechtenverdrag het recht geeft om kinderen hun mening te geven. Wat je ook vindt van VN-verdragen en wat je vindt van de interpretatie die daar heden ten dage aan wordt gegeven, als ik voor mij zelf spreek, mijn kinderen hebben geen VN-verdrag nodig om hun mening te geven. Dagelijks krijg ik gevraagd en ongevraagd ongezoeten de mening van mijn dochters. Aan mondigheid absoluut geen gebrek. Eerder is het zo dat mijn kinderen daar niet alleen in staan. En in deze tijdgeest is het probleem eerder dat kinderen te veel hun mening geven dan te weinig. Maar goed.

Ik lees ook dat 90% van de kinderen zich miskend zou voelen en niet wordt gehoord door de wereldleiders. Onze eerste reactie is dan: bevinden wij ons hier op het toneel van de wereldleiders? Of is hier sprake van een evidente zelfoverschatting van de indianen? Onze tweede reactie is eigenlijk: als kinderen zich miskend voelen door politieke leiders, dan is dat meteen een goede voorbereiding op de rest van hun leven, want het overgrote deel van het volwassen publiek voelt zich evenzeer miskend en niet gehoord door de politiek. Partijen als de PvdA en D66 zijn daar met name debet aan. Dat is nu net het manco in de huidige tijd, de kloof tussen de burger en de politiek. Laten we daar wat aan doen. En niet met kinderinitiatieven van een hoge symbolische waarde, waarvan de opbrengst niet te meten is en concrete invulling bovendien onbekend is. Dat is namelijk niet bepaald geloofwaardig en vergroot alleen maar de kloof tussen politiek en burger. Nee, laten we beginnen met heel concreet in het hier en nu in de volwassen wereld, waarvoor de Staten ook zijn bedoeld, door het voeren van een sober maar gedegen beleid, wars van de waan van de dag. En op rationele gronden, zonder dat burgers allerlei maatregelen door hun strot krijgen geduwd met allerlei moralistische praatjes. Dat verkleint de kloof tussen burger en politiek en dat doet niet het kinderinitiatief.

Ook zou het initiatief uitvoering moeten geven aan het streven van meer betrokkenheid bij de politiek. Kinderen moeten zich gehoord voelen, zo is de redenering. Maar hoe kunnen kinderen zich gehoord voelen met dit initiatief als volwassenen zich al niet voelen gehoord? Waarom beginnen we niet bij de ouders? En met name aan D66 vraag ik dan ook: wat is een betere manier om mensen te horen dan een referendum?

Dat is immers de ultieme manier van luisteren. Of zijn de Democraten 66 wellicht bang dat de uitkomst van een referendum hen slecht uitkomt? Is dat misschien een reden dat zij tegen de Referendumverordening hebben gestemd?

Zo kom ik ons op ons laatste bezwaar. Voorzitter. Forum voorziet namelijk dat dit kinderinitiatief, ogenschijnlijk nobel, want het is tenslotte voor de kindjes, binnen de kortste keren misbruikt gaat worden door allerlei activistische leiden. En dat hebben we onlangs in Gelderland mogen meemaken. Ook een tergend voorbeeld naast Gelderland: Greta Thunberg. Iedereen weet dat een kind de uitspraken die het doet niet zelf verzint, dat haar motivatie niet de motivatie van het kind van haar leeftijd is. Het is evident dat hier volwassen activisten hun standpunten laten vertolken door hun kinderen. En in de meeste media wordt zij geportretteerd als een onschuldig en een puur baken van het verzet tegen een planeetbedreigend grootkapitaal. Maar welbeschouwd is het een stuitend voorbeeld van het inzetten van kinderen voor eigen politieke doeleinden.

Voorzitter. Met het voorgaande en het vooruitzicht dat wij aan dergelijke activisten geen podium wensen te bieden is het voor Forum voor Democratie duidelijk dat er eigenlijk alleen maar bezwaren tegen dit voorstel zijn. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie. De fractie van het CDA, de heer Deryckere, dan nu het woord.

De heer **Deryckere** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. En zo ziet u, met leeftijd heeft het niets te doen. Iedereen kan zijn kaartje wel eens vergeten. Zo ook ik.

Voorzitter. Allereerst onze complimenten aan de Statenleden van D66 en de PvdA voor het indienen van dit initiatiefvoorstel. We weten allemaal hoeveel tijd het vergt om een dergelijk voorstel in te dienen en voor te bereiden. Dus inderdaad complimenten, wat de VVD ook zei. Want naast het ouderschap en de baan, het is druk, dat weten we met zijn allen hier in de Statenzaal maar donders goed. Toch is het gelukt om zo'n dergelijk voorstel in te dienen. En Forum voor Democratie viel gelijk met de deur in huis, en dat ga ik ook doen, maar toch op een iets positievere manier. Want het CDA is in principe voorstander van voorliggend initiatiefvoorstel. Al langer proberen wij als fractie met rondleidingen en schoolbezoeken jonge Brabanders enthousiast te maken voor onze provincie en onze provinciale politiek. Wij hebben honderden basisscholen hier wel eens rondgeleid. En ik kan er niet onderuit om onze fractiemedewerker Ernst dan even te noemen, die dat echt fantastisch doet. En het is alleen maar goed als we aan de hand van dit initiatiefvoorstel nog meer scholieren en kinderen weten te bereiken en te betrekken bij onze toekomst. Alle steun dus voor de plannen van D66 en PvdA. En dat zeg ik niet elke dag.

Naast plannen om kinderen te betrekken via een kindercommissaris en een speciaal kindervragenuur spreekt het voorstel ook over het ontvangen van Brabantse middelbare scholen op het provinciehuis. Daar zijn we natuurlijk heel erg fan van en het is ook een heel goed idee. Maar wel met enkele mogelijke praktische bezwaren, waar wij als fractie ook wel eens achter komen. Namelijk, we horen heel vaak dat de kosten voor de busreis, voor de begeleiding, alle kosten die het met zich meebrengt om dit huis te bezoeken als school vaak gewoon te hoog zijn en de drempel vormen om hier binnen te komen. En het valt wel mee als je een school bent uit Sint-Michielsgestel of Den Bosch zelf. Maar als je uit Woensdrecht of Cuijk moet komen, dan zijn dat echt reële kosten voor scholen. En helaas weet daar D66 ook alles van, want het onderwijs heeft niet veel geld. Dus het is soms lastig om daar een keuze in te maken en die drempel is te hoog. Dus ik zou graag weten van de indieners hoe zij hiernaar kijken en hoe we misschien die drempel kunnen verlagen, ook in de kosten om het provinciehuis wel te komen bezoeken. Want anders vrezen we dat de doelstelling om alle scholen hier een keer uit te nodigen onhaalbaar gaat blijken.

En tot slot wil ik toch ook nog eventjes het volgende kwijt. Want als Staten moeten we niet denken dat we met een kindervragenuur en het ontvangen van scholen in dit huis de doelstelling bereiken om meer kinderen bij de provincie te betrekken. Dat hebben we echt ook in eigen hand. Om echt meer kinderen te

kunnen betrekken zullen we zelf aan de slag moeten. We moeten een kindvriendelijke organisatie worden om het zo te zeggen. En dat betekent ook dat we in het politieke debat, ook in de stukken die worden aangeleverd, we moeten kijken naar gedrag, naar taalgebruik en naar benaderbaarheid van de politici en de mensen in dit huis om echt kinderen te betrekken. Want anders zal geen kind ons verstaan, laat staan begrijpen. En meepraten zit er dan helemaal niet in.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Deryckere. Dan nu de SP-fractie bij monde van de heer Everling. Aan hem het woord.

De heer **Everling** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ja, in tegenstelling tot Forum voor Democratie vinden wij democratie en het bevorderen daarvan juist wel een provinciale kerntaak. Per definitie! Waarom? Wij zijn volksvertegenwoordigers. En als je als democratisch gekozen volksvertegenwoordiger daarnaast ook nog eens durft te zeggen dat kinderen blijkbaar geen mening mogen hebben en die niet mogen uiten op plekken waar dat toe doet, ja, dan vind ik daar serieus echt wel wat van. Zeer kwalijk in ieder geval.

Goed. Kinderen en democratie. Toeval of niet, maar toch wel grappig dat net deze week de twaalfjarige Lars de Gelderse Provinciale Staten toesprak over een onderwerp dat hem na aan het hart gaat, klimaat. Dikke kans dat hij nog een jaar of zeventig of langer wellicht op deze aardbol rondloopt. Een hele poos, en dat beseft hij. Hij beseft ook dat als het zo doorgaat deze aardbol er heel anders uitziet. En dat dat echt niet beter zal zijn dan nu op dit moment. Maar hij beseft ook dat het anders kan wanneer er andere politieke keuzes gemaakt worden. En daar probeerde hij op deze manier invloed op uit te oefenen. Slim. Ook besepte hij dat niet alleen hij een mening heeft, maar ook andere kinderen. En dat die lang niet allemaal worden gehoord en dat daar verandering in zou moeten komen. Wijs. Wijzer dan sommige volwassenen. Het is een schande, echt een grove grove schande dat een fractievoorzitter van een politieke partij een jong iemand zo schoffeert door te beweren dat hij misbruikt wordt door zijn ouders door deze boodschap te brengen. En dat hij het maar aan de volwassenen over moet laten. Voorzitter. Daar heb ik dit over te zeggen. Dit soort dwaze uitspraken, het zo terzijde schuiven van onze jeugd, is niet alleen onbehoorlijk, maar is ook precies de reden waarom we kinderen een duidelijkere stem moeten geven in onze democratie. Want als we het aan dit soort volwassenen over moeten laten, en helaas zijn dat er veel te veel, dan maak ik me ernstige zorgen over onze toekomst. Kinderen zijn op hun eigen wijze slim en wijs. Kinderen verdienen het om gehoord te worden in onze democratie. Alle kinderen. Ik heb nog eens even gekeken in oude mails die ik nog had liggen, waarin de griffie overzichten stuurde van klassenbezoeken, nog voor de tijd van het provinciespel was dat overigens. Maar als ik daarin kijk zie ik vooral heel veel mbo-klassen die ons bezoeken. Nou ja, als voormalig mbo-docent word ik daar natuurlijk wel blij van, maar middelbare scholen veel minder. Maar één categorie ontbreekt echt stelselmatig en dat vind ik jammer. En dat is het speciaal onderwijs. Klassen vol bijzondere kinderen met wellicht weer een heel andere kijk op onze provincie dan het regulier onderwijs. Ook zij verdienen het om betrokken te worden bij onze democratie. Zij ontbreken nog in dit verhaal. Wij willen hen ook een stem geven. Daarom dienen wij zo meteen ook alvast een motie in, mocht dit voorstel aangenomen worden, om GS op te roepen in de uitvoering hiervan ook nadrukkelijk het speciaal onderwijs hierin te betrekken. Het kost misschien wat extra inspanning, maar het is wat ons betreft het echt waard.

Vanochtend bij de insprekers, de vier jongeren die bij ons kwamen inspreken, gaven zij echt aan dat er een grens aan zit tot 14, 15 jaar. De VVD zei 14, maar ik had 15 begrepen. Wat ons betreft mag dat inderdaad ook tot 18- getrokken worden.

Tot slot, voorzitter, dan nog deze oproep. Wij willen niet dat we hier straks dit initiatief vaststellen, dat er een hoop op poten gezet wordt en dat kinderen dan serieus meedoen, en dat ze dan vervolgens op afstand gezet en gehouden worden. En dat hun stem uiteindelijk er toch te weinig toe doet. En dat zou echt jammer zijn. Want er zijn helaas te veel voorbeelden van kinderraden die op grote afstand gehouden

worden in de politiek. En laten wij nou juist niet bang zijn voor de stem van de Brabantse kinderen. Laten we hun stem dan ook echt ertoe laten doen.

Motie M3-2020: '(Voortgezet) speciaal onderwijs en democratie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 17 januari 2020;

behandelend het Statenvoorstel 61/19, Initiatiefvoorstel van D66 en PvdA over Kinderen & Democratie; constaterende dat:

- het (voortgezet) speciaal onderwijs vaak vergeten wordt;

overwegende dat:

- * ook deze, bijzondere kinderen, een stem zouden moeten hebben in onze democratie;

roept GS op;

- om in de uitvoering van het initiatiefvoorstel Kinderen & Democratie nadrukkelijk ook het (voortgezet) speciaal onderwijs te betrekken;

- en om in de evaluatie expliciet te vermelden welke acties zij hiervoor ondernomen hebben;

en gaan over tot de orde van de dag.

SP, Maarten Everling

Lokaal Brabant, Wil van Pinxteren"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn bijdrage. Dan nu de D66-fractie. Mevrouw Sjouw heeft het woord.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Dank u wel, voorzitter. U zult zeker niet verbaasd zijn dat D66, als partij die zich richt op de toekomst en die onderwijs, leren en kennis hoog in het vaandel heeft staan, dit een prachtig voorstel vindt. En wij vinden dat om meerdere redenen. Jonge mensen actief betrekken bij het democratische proces. Ik kom nog uit een generatie dat we dat vroeger uit duffe schoolboekjes kregen, waarbij je je geen voorstelling kon maken wat daar nou eigenlijk precies gebeurde. Dus een meer actieve inbreng om jonge mensen te betrekken bij het proces, ik denk dat dat alleen maar goed is, zodat dat meer gaat spreken.

Jonge mensen laten meedenken over de problemen van vandaag kan, denken wij, ook tot betere oplossingen leiden. Kinderen hebben andere ideeën dan de vaak al een beetje vastgeroeste ideeën waar wij als oudere mensen, en daar behoort ik ook toe, in zitten. Daar komen soms nog behoorlijk mooie ideeën uit en het is jammer om die diversiteit in je besluitvorming niet mee te nemen.

Verder hebben we het in dit huis ook vaak over het klimaat. Hoe gaan we daarmee om? Als kinderen aangeven, wat blijkt uit onderzoek, dat ze zich niet gehoord voelen, dan denk ik dat het goed is om ook hen mee te laten praten, ook over het klimaat. Dat is al een van de zaken waarmee wij met hen kunnen praten, over waarom zouden zij wel in het dorp blijven wonen. Wat zijn voor hen de triggers om te blijven in Brabant, waar we behoefte hebben aan veel mensen om uiteindelijk het werk te doen?

En als laatste is het ook een manier om de provincie wat meer op de kaart te zetten. Om me heen merk ik vaak dat mensen amper weten wat nou het verschil is tussen wat de gemeente doet, wat de provincie doet, wat het Rijk doet. Ook hier, als mensen jong leren wat hier gebeurt, en de taken en de rollen van de provincie wat helderder worden, dat dat ook aan ontwikkeling bijdraagt, waardoor kinderen, jonge mensen, beter snappen wat om hun heen gaat en daar beter en meer over mee kunnen praten.

Dat brengt mij nog wel, als ik de reactie van het college hoor, tot een vraag. Er wordt wel aangegeven dat de commissaris het zeer sympathiek vindt en enthousiast wordt van een jonge collega. Een aantal andere zaken is blijkbaar niet zo enthousiast opgepakt en daarvan wordt men niet zo vrolijk, begrijp ik. Ik zou van het college willen weten welke onderdelen dat dan zijn.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Sjouw voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van GroenLinks, mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter. Ik ben nog even aan het bekomen van de inbreng van Forum voor Democratie. Ik zou bijna zeggen 'oké Boomer', maar zó oud is de heer De Bie feitelijk nog niet.

Voorzitter. Voor ons ligt een sympathiek voorstel. Een voorstel dat zowel voor enthousiasme als voor vragen kan zorgen bij de fractie van GroenLinks. Kinderen komen vaak op jonge leeftijd in aanmerking met democratie. Ik weet het nog goed, de eerste keer dat ik op mezelf mocht stemmen in het Ravensteinse raadhuis. Dit was niet toen er een stemlokaal was gerealiseerd tijdens de Provinciale Statenverkiezing, noch de verkiezing voor de gemeenteraad in 2018. Dit was toen ik groep 5 zat van de basisschool en mijzelf verkiesbaar had gesteld voor de leerlingenraad. En om het nog wat officiëler te maken mochten dat jaar de bovenbouwleerlingen stemmen op het voormalige gemeentehuis van de gemeente Ravenstein. Op 8-jarige leeftijd mocht ik voor het eerst voor de belangen van anderen opkomen. Iets wat ik nooit meer zal vergeten. Een gekozen leerlingenraad als deze is enkel één voorbeeld van kinderen en democratie. Zo hebben we in Brabant nog vele andere mooie voorbeelden. Denk bijvoorbeeld aan de jongerenraden en de jeugdcolleges, die onze gemeentes gevraagd en ongevraagd adviseren en hiermee opkomen voor de belangen van hun leeftijdsgenoten.

Dat veel kinderen zich niet gehoord voelen door de politiek, zoals blijkt uit de cijfers, is pijnlijk. Velen van ons in deze zaal zijn tenslotte politiek actief geworden om een zo mooi mogelijk Brabant te realiseren voor onze kinderen en kleinkinderen, de volgende generaties Brabanders. GroenLinks is het er dan ook mee eens dat wij vanuit de Staten ons steentje moeten bijdragen, net als veel gemeenten dat ook doen. Een kindervragenuurtje lijkt ons een geweldig idee. Kinderen zullen ons verrassen met hun creativiteit en oplossend vermogen. Ook een kindercommissaris en een K300 steunen wij van harte.

Het besispunt wat betreft de schoolbezoeken zit de fractie van GroenLinks echter wat minder lekker. Hoe realistisch is dit? Graag zouden wij alle middelbare scholen uitnodigen voor klassenbezoeken, maar we moeten niet vergeten dat veel scholen juist kiezen om juist naar het gemeentehuis of de Tweede Kamer te gaan. De keuze ligt bij docenten en de school moeten we een warme uitnodiging zorgen, maar dit zal er niet voor zorgen dat er daadwerkelijk 188 middelbare scholen in de periode tot 2022 ons een bezoek zullen brengen.

Ook over een trendbreukclub heeft GroenLinks wat twijfels. Niet zozeer, omdat we een trendbreukclub een slecht idee vinden. Integendeel zelfs, maar juist bij deze trendbreukclubs is het een gemis als kinderen niet ouder mogen zijn dan 14. Daarom vraag ik ook aan de initiatiefnemers: waarom hebben jullie gekozen voor deze leeftijdsgrens? Het zou toch mooi zijn dat je op deze manier kunt participeren tot je de stemgerechtigde leeftijd hebt bereikt? Graag zou ik ook van Gedeputeerde Staten horen hoe zij tegen een trendbreukclub tot 18 jaar aankijkt.

Wij hopen dat GS het initiatief verder uitwerken en wij zijn ook erg benieuwd naar de financiële kant. Nu wordt er een begrotingswijziging voorgesteld van 150.000 euro, terwijl het beleid nog niet af is. Wat de fractie van GroenLinks betreft was het passender geweest als er eerst een verdere uitwerking was gekomen voordat we als Staten een beslissing maken over wat het werkelijk mag kosten.

Voorzitter. Ik kom tot mijn conclusie. Mijn collega's van D66 en de PvdA hebben een mooie taart gebakken. Maar wat betreft de fractie van GroenLinks mag daar best nog een kers op. Wat ons betreft zelfs twee kersen. De eerste kers zou het doortrekken van de leeftijd tot 18 jaar zijn en de tweede kers zou zijn dat we genoeg nemen met het warm uitnodigen van de Brabantse middelbare scholen als doelstelling. Laten we realistisch blijven. En laten we de komende periode hard ons best doen om niet alleen een mooi Brabant te realiseren voor de kinderen van nu, maar ze hierin mee te nemen, te betrekken en uit te dagen om ons te helpen. Zoals Kofi Anan, voormalig secretaris-generaal van de Verenigde Naties zei: "Elke samenleving die er niet in slaagt de energie en creativiteit van haar jeugd te benutten zal achterblijven."

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Linden voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van de PVV, mevrouw Van der Kammen. Aan u het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Een initiatiefvoorstel indienen is wat de PVV betreft altijd een positieve bijdrage aan ons werk als volksvertegenwoordiger en het is dan ook een compliment waard. Het onderwerp van het initiatiefvoorstel gaat over kinderen en democratie. Beide belangrijke en niet te veronachtzamen onderwerpen. Onze democratie stelt ons in de gelegenheid onze westerse beschavingsidealen te koesteren en uiteraard zijn en hebben kinderen de toekomst.

Het voorliggend voorstel van de vader van Evi Anne en de vader van Benjamin, zoals ze dat ondertekenen, voorziet erin om kinderen te betrekken bij de provinciale democratie door middel van het instellen van een Brabantse kindercommissaris, een kindervragenuurtje, een trendbreukenclub en een kindertop in 2022. Voorzitter. In Nederland zijn de rechten van eenieder goed geborgd in onze Grondwet. Een mening geven mag iedereen in Nederland. De stelling van de indieners dat "kinderen het recht hebben hun mening te geven over beslissingen die de politiek neemt" is dan ook een overbodige open deur. De bijgeleverde stelling dat "politici serieus moeten luisteren naar de mening van het kind" laten wij dan ook voor rekening van de indieners.

Voorzitter. Belangrijke vraag die vandaag aan de orde is, is welke en wiens agenda de indieners nou eigenlijk willen dienen met hun voorstel. Een aantal bespiegelingen daarover. Wat de indieners betreft moet de aan te stellen kindercommissaris zich bijvoorbeeld gaan bezighouden met het openen van windparken en het ontvangen van buitenlandse gasten, moeten we in het kader van de trendbreukenclub geïnspireerd raken van de voorbeelden van de op duurzaamheidsagenda gerichte Missing Chapter Foundation en dialogen over bereikbaarheid van cultuur voor kinderen. En natuurlijk moet de Kindertop 300 dadelijk gaan over het voedselsysteem in het veranderende klimaat, aldus het stuk. Dat is op zijn zachtst gezegd een nogal eenzijdige links-politieke agenda.

Indieners onderbouwen de noodzaak van hun voorstel met enkele cijfers. Ze citeren uit een persbericht van Unicef: "Uit onderzoek van Unicef blijkt dat 90% van de Nederlandse kinderen het gevoel heeft dat haar of zijn mening niet op prijs wordt gesteld door wereldleiders; terwijl 84% van de jeugd denkt dat de wereld een betere plek zou zijn als er naar hen geluisterd zou worden." Gegeven de voorstellen en de argumentatie lijkt het er dus op dat de indieners willen dat we gaan luisteren naar het hysterische gekrijs van het zielige kind Greta Thunberg, waar partijen als D66 en PvdA slaafs achteraan lopen. Of naar de Nederlandse klimaatpijpscholieren die de wereld gaan vertellen hoe ze niet gehoord worden over het vergaan van de wereld, terwijl ze een uurtje later met z'n allen bij de Burger King hamburgers staan te propfen en de troep vervolgens ook maar gewoon op de grond dumpen, want ja, alles voor het klimaat immers. Natuurlijk wel alleen maar onder schooltijd.

Maar voorzitter, we hebben dat onderzoek van Unicef er maar eens bij gepakt. Nederlandse kinderen blijken zich volgens dat onderzoek vooral druk te maken over pesten (38%), terrorisme (35%) en oorlog en conflicten (34%). Jammer dat de indieners dat niet vermeld hebben. Want het moge dus duidelijk zijn dat hun voorstellen en voorbeelden totaal niet in lijn zijn met die genoemde zorgen van kinderen. Oftewel: welke en wiens agenda wordt hier nou eigenlijk gediend voorzitter?

Voorzitter. Luisteren naar kinderen kan altijd, en ja, natuurlijk is dat belangrijk. Maar daar heb je helemaal geen poppenkast geïnstitutionaliseerd en al voor nodig. En voor-de-bühne deugshows al helemaal niet. Sterker nog, luister eerst en vooral eens naar wat er écht in onze samenleving gaande is. En ook in die context wil ik terugkomen op de vraag welke en wiens agenda de indieners nou eigenlijk willen dienen met dit voorstel.

Kunnen de indieners eens aangeven welke kinderen zoal in aanmerking zullen komen om kindercommissaris te worden, of de kindertop mogen bijwonen in 2022? En graag hoor ik concreet van de

indieners naar welke kinderen wij politici volgens hen vooral moeten gaan luisteren. Zijn dat bijvoorbeeld de Evi Annes en Benjamins van Brabant, of is het de bedoeling van de indieners dat politici nu eindelijk eens gaan luisteren naar bijvoorbeeld kinderen die op school dag in dag uit weggetreiterd worden door islamitisch tuig, dat inmiddels veel van onze wijken en scholen veroverd heeft? Een schrijnende realiteit, voorzitter, en let wel: pesten is dus de nummer 1 genoemde zorg van Nederlandse kinderen in het Unicef-onderzoek. Zijn het de Evi Annes en Benjamins van Brabant of is het de bedoeling van de indieners dat de politici eens luisteren wat het tuig zelf zoal te melden heeft? Hebben D66 en de PvdA het licht gezien en zijn zij ervan overtuigd dat het van belang is dat de politici eens horen wat de vele kinderen zoal te melden hebben, die met messen en bijlen over straat lopen, omdat hen thuis geleerd wordt dat hun tijd, die van de islam, weldra aan zal breken? Dat ze beloond zullen worden als ze strikt leven naar het grote voorbeeld Mohammed. Weet je wel, die fijngevoelige veroveraar uit de zevende eeuw die de hoofden afhakte van zijn krijgsgevangenen en met Aisha trouwde toen ze negen jaar was. Zijn de indieners van het voorstel eindelijk wakker en snappen ze dat we ook eens serieus moeten luisteren naar de oorlogstaal van zeer jeugdige Marokkaanse straatterroristen die hier onze straten al overheersen en ons eventjes vertellen hoe onze wereld er uit moet zien en hoe vrouwen zich moeten gedragen? Of naar de Marokkaanse kinderen die het de normaalste gang van zaken vinden om mensen in zwembaden te terroriseren? Ik had het al genoemd dat terrorisme, oorlog en conflicten op nummer 2 en 3 van het Unicef-lijstje stonden van Nederlandse kinderen. Hun zorg is reëel, want vele islamitische kinderen hier in Nederland uiten hun jihadistische motieven openlijk. Luister daar vooral eens naar.

Dus voorzitter, de realiteit, dát zijn inderdaad de signalen die hier moeten doordringen, wat zeg ik, doordreunen! Aan kindercommissarissen en van Greta Thunberg overgetypte spreekbeurten over het klimaat - hoe sympathiek het ook allemaal klinkt- hebben we dan ook niet zoveel. Aan de indieners dus oprecht de vraag welke en wiens agenda zij met hun voorstel nou willen dienen: willen zij vooral hun eigen linkse agenda etaleren of zijn ze bereid eens te gaan luisteren naar de echte problemen in onze samenleving.

Voorzitter. Het voorstel is niet alleen overbodig, maar om meerdere redenen ook nog eens ongepast. Ten eerste zijn daar het hypocriete D66 en PvdA die, getuige hetgeen ik zojuist uiteengezet heb, kinderen vooral willen gebruiken voor hun eigen linkse deugagenda. Wat als de kinderen op school niet zouden leren dat Wilders en Trump stom zijn, maar in plaats daarvan dat de massa-immigratie een bedreiging is voor ons voortbestaan, de EU een ramp voor onze welvaart en windturbines geen nanograad helpen? Zouden deze indieners dan nog steeds willen dat politici hun oor laten hangen naar de mening van de kinderen? Of komt het vooral nú goed uit, omdat onderwijs en media de linkse agenda keurig voorschotelen? Voorzitter. Ten tweede is het een gotspe dat D66 en PvdA zich druk maken over de mening van kinderen, waar ze tegelijkertijd een dikke streep hebben gezet door het meest laagdrempelige opinie-instrument dat we kennen: het referendum. De mening en de daadwerkelijk betekenisvolle inbreng van volwassen kiesgerechtigde Nederlanders vinden partijen zoals D66 en de PvdA kennelijk zo bedreigend en onwenselijk dat ze hun recht om die mening te kunnen uiten om zeep hebben geholpen. Tegelijkertijd spannen ze gehersenspoelde niet-kiesgerechtigde minderjarigen hier voor hun deugkarretje.

Ten slotte, ook het initiatiefvoorstel van de PVV dat afgelopen juni hier in de Staten is behandeld kon niet op enige steun van D66 en PvdA rekenen. We moeten nu serieus gaan luisteren naar de politieke mening van kinderen en een top voor hen organiseren, maar kiesgerechtigde burgers mochten van D66 en PvdA geen mogelijkheid krijgen om een referendum te organiseren. Voorzitter. Je moet het maar durven, de kiesgerechtigde burgers zó schofferen.

Nog een paar vragen aan de indieners, voorzitter. D66 en PvdA vinden in dit stuk dat de mening van kinderen politiek serieus genomen moet worden. Als je kinderen voor vol wil aanzien, zoals het voorstel dus beoogt, zijn de indieners dan ook van mening dat dat dan ook in het strafrecht zou moeten gelden?

En voorzitter, hebben kinderen als het aan de indieners ligt, ook iets te zeggen als bijvoorbeeld hun school kinderen wil verplichten om een moskee te bezoeken? Of als deze provincie het boerenbedrijf van hun ouders de nek om wil draaien? Of mogen onze kinderen opkomen voor hun wens om Zwarte Piet te behouden?

Voorzitter. De PVV neemt kinderen en hun toekomst uitermate serieus. En wil je dat echt, dan doe je dat dus niet met dit soort symbolische voorstellen, maar door de toekomst van onze kinderen daadwerkelijk te waarborgen. Bijvoorbeeld door te zorgen dat er überhaupt een toekomst voor hen is. Grootschalige immigratie wordt er politiek doorheen gedrukt. De omvolking vindt in rap tempo plaats, onze westerse beschaving wordt bedreigd, onze landbouwsector wordt gesloopt en onze zeggenschap aan Brussel verkwanseld. Kinderen en hun toekomst serieus nemen betekent dus de grenzen sluiten, de-islamiseren en opkomen voor onze eigen mensen. Onze kinderen beschermen, in plaats van hen tot een instrument van linkse deugpolitiek te maken.

Voorzitter. De reactie van het college op dit voorstel is lovend. Ik citeer: "Meer dan ooit vinden we dat we voor de keuzes die we maken voor de toekomst van Brabant ook de Brabanders zelf aan zet zijn". Pardon, voorzitter? Zo hoog was de berg boter op het hoofd van dit college nog nooit. De boeren kunnen stikken, de Brabanders worden aan alle kanten kaalgeplukt en gepakt, niet gehoord, staan in de file, maar de Brabanders zijn opeens zelf wel aan zet volgens het college. Ik zou dan ook graag een nadere toelichting willen horen van het college over deze visie dat "de Brabanders zelf aan zet zijn". Wat mogen zij in dat licht bezien de komende tijd van dit college verwachten?

De **voorzitter**: Hiermee is een eind gekomen aan uw spreektijd, mevrouw Van der Kammen, maar mij moet één ding van het hart. Als wij hier in deze zaal beëdigd worden noemen wij de Grondwet. In die Grondwet is een aantal wezenlijke vrijheden beschermd. En er mag hier veel gezegd worden. En stevige kwalificaties over het beleid helpen soms om een goed debat over te hebben. Maar generaliserende opmerkingen over hele groepen horen daar niet bij. Dat wil ik toch nog even in herinnering gebracht hebben en dan geef ik nu het woord aan de volgende in de rij, en dat is de Partij van de Arbeid, mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voorzitter. Dank u wel. Ik richt me even tot Sander, Guus, Mats en Lisa. En ik wil maar even aangeven: wat kunnen volwassenen toch een hoop onzin uitkramen. Ik vind dit echt niet van de orde.

De **voorzitter**: Stilte in de zaal! Mevrouw Van Dijk heeft het woord.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): En ik ben blij dat de voorzitter daar ook even op heeft gerefereerd. Als ik dan even kijk wat jullie vanmorgen allemaal hebben ingebracht. Dat ga ik even opsommen. Ik had een mooi verhaal, maar ik vind jullie verhaal veel belangrijker. Jullie vonden het een mooi voorstel, Sander. En je vroeg ook over de leeftijdsgrens, maar die vraag is meer gesteld. Guus of Guust. Ik ben wat hardhorend, dus ik hoop dat ik je naam goed heb. Je gaf ook aan dat het voor ons een uitdaging is om kinderen geïnteresseerd te krijgen in politiek. Mijnheer Meijer. Ik ga een bekentenis doen. Ik was pas dik in de veertig toen ik iets met politiek ging doen. En dat kwam door Frank Depla, omdat ik hem op de fiets tegenkwam. Ik zal er niet over uitweiden, maar de reden was dat bij ons thuis mijn vader en mijn broers zulke discussies voerden dat ik gewoon even mijn oren sloot. Ik had daar nog geen zin in.

Mats. Je gaf aan dat het deelnemen van kinderen, en vooral het ontwikkelen van hun eigen mening, heel belangrijk is. Dat kan ik alleen maar onderschrijven. Het heeft bij mij wat lang geduurd, maar het is toch goed gekomen. En je gaf ook aan dat je bang was dat wij wel naar jullie luisteren en ook alles horen, maar dat we onze mening van tevoren al hebben vastgesteld en niet meenemen wat jullie vertellen. Ik kan je vertellen dat ik bij een gemeente werk en dat het heel moeilijk is om jullie meningen op te halen. Dus ik

hoop dat jullie ons daarbij kunnen helpen hier in de Staten, maar ook elders. Want ik vind het heel goed wat jullie hebben gedaan. Ik op jullie leeftijd kon niet wat jullie bij ons vandaag hebben gedaan. En dan Lisa. Dan kijk ik even naar...

De **voorzitter**: Mevrouw Van Dijk. U heeft nog één minuut.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Nog één minuut hè? Ik ga afronden. Ik kijk even. De vrouwen zijn in de meerderheid, vertelde je. Dan hebben we nog heel wat werk te doen. Maar je noemde een heleboel zorgen, waar wij allemaal aan moeten denken. En je vindt ook dat we respectvol om moeten omgaan met minderheden. Geef kinderen ook een eigen stem en hun eigen toekomst. En jullie mogen fouten maken. Ik hoop dat je onze fouten ook vergeeft.

Tot slot, voorzitter, wij zijn voor dit voorstel. Dat kunt u nu wel begrijpen. En wij wensen de indieners heel veel succes en de Staten met de uitvoering. Het gaat erom dat kinderen gehoord worden en dat wij volwassenen ook eens een keertje goed luisteren. En luisteren betekent je mond houden en goed horen. En even nadenken voordat je reageert. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Dijk voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van 50PLUS. De heer Brouwers. Niet in de eerste lijn uw doelgroep, geloof ik, maar toch.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Mijnheer de voorzitter. Ik denk dat ik inderdaad een van de oudsten ben die hier in ieder geval hier over kinderen gaat praten. Maar mijnheer de voorzitter. Als start, ook zeker naar de twee heren die hier zitten, mijn kinderen heten Roger en Philip. En mijn kleinkinderen heten Paulien en Laurens. Die zijn beide jonger dan 15 jaar, zitten op de basisschool. En aldus staat er iemand met veel ervaring, zowel van zijn eigen kinderen als ook van zijn kleinkinderen. En dan kunt u mij vader noemen, maar u kunt me ook rustig bompa noemen, want zo heet dat hier in Brabant. Nogmaals, waarom deze intro, voorzitter? Omdat de heren Meijer en De Kort de namen van hun kinderen hebben opgenomen in hun voorstel. Het doel hiervan ontgaat ons enigszins. Is het voorstel nu van de genoemde kinderen – dat lijkt me een beetje moeilijk - of van de beide heren?

Voorzitter. 50PLUS vindt het een sympathiek voorstel, omdat het over jeugd gaat. En de jeugd betrekken bij de politiek helpt ze om te leren wat de politiek eigenlijk doet en leert ze waar de politici zoal mee bezig zijn. Meerdere gemeenten hebben al ervaring met een jeugdgemeenteraad. Maar naar blijkt blijft het vaak heel moeilijk ondanks allerlei ondersteuning voor deze jonge mensen om met uitvoerbare ideeën te komen. Een klein voorbeeld hiervan, en het klinkt een beetje raar, er was een idee van een jeugdgemeenteraad om voor een grasveld toestemming te geven om daar honden te laten poepen. Meteen kwam de buurt in opstand en ging het idee de prullenbak weer in. En wat leidde tot grote teleurstelling en vooral demotivatatie bij die kinderen.

Buiten jeugdgemeenteraden is er ook een jeugdwatergraaf. U ziet, er wordt al veel gedaan op divers niveaus om kinderen te betrekken bij de politiek. Voorzitter. Het idee is om alle 188 scholen uit te nodigen hier in het provinciehuis. Stel dat die scholen dat nou een keer per jaar zouden willen doen, dan legt dat niet alleen een groot tijdsbeslag op u, commissaris van de Koning, maar ook de leden van de Provinciale en Gedeputeerde Staten. Maar ook slokt het onderwijstijd en lerarencapaciteit op. Wij vragen ons af: wie gaat dat dan allemaal doen? Wie heeft de tijd en wie zit hier op te wachten?

En dan, voorzitter, dan willen we daar dan ook 150.000 euro aan uitgeven uit de begroting Bestuur en Veiligheid? Ik ben benieuwd of de betrokken gedeputeerde het daar wel mee eens zou zijn geweest. Maar nog meer stellen wij ons de vraag of dit budget met dit ambitieuze plan wel de lading dekt als we kijken naar de organisatorische omvang en de benodigde menskracht. Voorzitter. Het blijft een sympathiek idee, maar de essentie van de vraag is: is dit een taak voor de provincie of hoort dit onderdeel te zijn van het

lespakket van scholen? Daarnaast vragen we ons sterk af of in de agenda's van de leerlingen nog wel plaats is voor zo'n extra vak. 50PLUS is van mening dat we ons breder moeten richten op het uitdragen van het werk en het imago van de provincie. De afstand van de provincie tot de volwassenen is al heel erg groot. Laten we daar maar eens aan werken voordat we ons richten op de jeugd. Bovendien lijkt het 50PLUS ook beter om deze 150.000 euro anders te besteden. We hebben naar onze mening nog uitdagingen genoeg. Voorzitter. Dat was mijn eerste termijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage. Dan nu de Partij voor de Dieren bij monde van de heer Van der Wel, zie ik. Aan u het woord.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Dank u wel. Voorzitter. Dank aan de indieners voor het voorstel. De Partij voor de Dieren is voor meer democratie. Wij zijn voor bijvoorbeeld het houden van raadgevende referenda. En we zijn ook als Partij voor de Dieren voor meer invloed voor kinderen, ook in de politiek. Kinderen kunnen misschien wel niet stemmen, zijn niet stemgerechtigd, maar hebben wel een stem. Kinderen zouden wat onze partij betreft ook meer rechten moeten krijgen. Zo is onze Tweede Kamerfractie aan het pleiten voor het verlagen van de stemgerechtigde leeftijd naar 16 jaar. Veel onderwerpen die nu spelen, zoals milieu en klimaat, hebben des te meer gevolgen voor kinderen. Maar voorzitter, zeggen we daarmee dat elk voorstel voor kinderen en democratie ook een geschikt idee is? Voorzitter. Instrumenten die hier aangehaald worden moeten wel democratisch zijn. We hebben daarom een aantal vragen aan de indieners.

De kindercommissaris is voorzitter van de K300, staat er. Dat zijn driehonderd kinderen. En dat lijkt ons een zeer verantwoordelijke taak. Nu is het zo dat onze partij voorstander is dat PS zelf de commissaris van de Koning kiezen. De vraag is dan ook door wie de kindercommissaris dan wordt aangesteld/gekozen. Het kindervragenuurtje met Gedeputeerde Staten lijkt ons technisch gezien politiek een lastig instrument. Bijvoorbeeld omdat GS nu eenmaal de mening moeten verkondigen van de meerderheid van PS en in die zin ook enigszins politiek gestuurd is, maar dat wil niet zeggen dat de kinderen ook antwoord krijgen op de vragen zoals zij zouden kunnen verwachten. Wij vinden dat wel een beetje lastig. We zien dat ook in de Tweede Kamer. En we zien ook wel een beetje sociaal wenselijke antwoorden. En dat vind ik wel jammer, want ook kinderen verdienen gewoon realiteit. En waarom is er dan niet gekozen, zoals nu ook gedaan is bij het inspreken, voor het insprekrecht, om dat meer te gebruiken?

De trendbreukclub vinden wij democratisch gezien ook vrij lastig. Zij komen bij elkaar als GS dat wensen. En hun inbreng komt daarna via GS bij PS. En wij voelen ons een beetje als Provinciale Staten, het hoogste orgaan van de provincie Brabant, tekortgedaan. Dus de vraag is: vinden de indieners dat een democratische wijze van werken? De schoolbezoeken zijn wat ons betreft zeer wenselijk. Het ondersteunen daarvan vinden we geen probleem. Ook de vervoerskosten deels betalen vinden we goed.

De motie van het CDA, die in het voorstel wordt genoemd, heb ik niet kunnen vinden. Ook niet op de CDA-site, misschien heeft u hem zelf. Maar ik heb wel een verslag uit het presidium van juli 2017 gezien. En hierin wordt al voorgesteld om het aantal schoolbezoeken te verhogen van 40 naar 60. En dat is ook gedaan. En er zou een evaluatie volgen. Misschien kunnen de indieners daarover iets zeggen, want ik weet daar niet genoeg van.

En de kindertop K300 realiseren op één dag, met al die kinderen, om tot iets bestuurlijks te komen, iets waar we wat mee kunnen, lijkt ons ook een heel ambitieuze opgave. Dus bij die effectiviteit van zo'n instrument zetten wij wel vraagtekens. En in die zin werd er verwezen naar de Voedsel1000, waarin duizend mensen uit Brabant gevraagd is hoe zij kijken naar voedsel. Daar is uiteindelijk een document uit gekomen, na vier sessies volgens mij: het Voedselbesluit. En dat is best wel een geabstraheerd ding van de hele problematiek van voedsel. En dan is mijn vraag eigenlijk aan de indieners of aan het college wat er nou precies met dat voedseldocument, dat Voedselbesluit, is gedaan. Wij willen voorkomen dat er dingen

worden geopperd door kinderen en dat we er dan uiteindelijk niet iets concreets mee doen. Dat geeft alleen maar teleurstelling.

Voorzitter. Even concluderend. Meer democratie is goed. Democratie met en voor kinderen ook. Maar we moeten er wel voor zorgen dat de instrumenten die daarvoor worden gebruikt...

De **voorzitter**: Wilt u nu afronden?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): ...de democratische standaard halen, anders zou dat proces alleen maar tot teleurstelling kunnen leiden. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Dan nu de fractie van Lokaal Brabant, bij monde van de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Democratie is ook verschillend kunnen en mogen kijken naar een item dat voorligt. En dat merken we hier vandaag duidelijk. Toen ik gisteren bij de voorbereiding van deze eerste termijn mijn gedachten liet gaan over wanneer ik zelf met de politiek in aanraking kwam, was dat in 1973/1974. Ik had van school de opdracht gekregen om iets te schrijven over de boomteelt in Haren en de ontwikkeling ervan. Ik kwam terug met mijn werkstuk op school en toen zei de docent – en ik dank hem daar nog steeds voor – : “Wil. Heb jij wel gedacht aan de gemeenteraad en de gemeente, wat die daar voor rol in hebben?” En dat was voor mij een moment dat ik richting de wethouder stapte en vroeg van ‘wat betekent die boomteelt voor Haren?’ En sindsdien heeft het me nooit meer losgelaten om in de politiek actief te zijn.

Het initiatiefvoorstel heet “Kinderen en democratie”. Ik zou liever zeggen “Jongeren en democratie.” Sandra, Lisa, Guus en Mats hebben vanmorgen duidelijk laten zien dat jongeren in die leeftijdscategorie tot 18 heel nadrukkelijk daar iets zinnigs over willen en kunnen zeggen.

Als deelnemer aan vele initiatieven om de jongeren te betrekken bij de politiek is Lokaal Brabant met dit initiatief van D66 en de PvdA blij. Er zijn al vele landelijke initiatieven, zoals het nationaal jeugddebat, het provinciale jeugddebat, de diverse debattoernooien op de diverse scholen van vo en mbo, roc's en zelfs op het hbo, heb ik begrepen. Een escape room in de provincie Gelderland enzovoorts, enzovoorts. Maar dit initiatief komt veel dichterbij onze eigen Brabantse jeugd en dat ziet Lokaal Brabant graag.

De initiatiefnemers zijn nog niet compleet helder over wie de doelgroep is. En ik zal een mondelinge amendement indienen: verhoog de leeftijd van 15 naar 18. In de ogen van Lokaal Brabant kan dat niet anders.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren. Even voor de orde. We zijn heel creatief, maar mondelinge amendementen kennen we niet.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dan zal ik dat straks, als dat nodig is...

De **voorzitter**: Ja, precies, dat kunt u afwachten.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): In de ogen van Lokaal Brabant zijn jongeren van de groepen 7 en 8 benoemd tot en met het hoogste jaar van het voortgezet onderwijs. En we weten dat het vmbo de meeste studenten/leerlingen aflevert rondom 15/16 jaar. Maar de vwo-studenten gaan door tot hun achttiende jaar. Dus ik stel voor dat de initiatiefnemers dit veranderen van 15 naar 18 jaar. Dan hebben we de hele doelgroep van jongeren meteen te pakken.

Iedereen zal in het kader van burgerschapslessen en misschien ook wel de maatschappelijke stages die er nog hier en daar zijn kennis kunnen en dienen te nemen van wat de politiek doet of kan doen, zowel op gemeentelijk, provinciaal als landelijk niveau. ProDemos heeft daar een programma voor, voor de Tweede Kamer. Dat werkt goed. Daar is veel belangstelling voor. En zo zouden wij ook als provincie een programma kunnen ontwikkelen. Daar lijkt dit voorstel een aanzet toe te zijn, zodat jongeren hier op het provinciehuis kunnen rondkijken wat er allemaal speelt. En juist niet alleen rondkijken, maar ook proeven van hoe dat in elkaar zit. En dat wij als politici in de brede zin van het woord luisteren naar wat die jongeren ons te vertellen hebben. Hen stimuleren door datgene wat de jongeren van groot belang vinden te ondersteunen. Hen faciliteren om de initiatieven die ze hebben te kunnen realiseren. Herkennen en erkennen van wat onze jongeren belangrijk vinden, ook belangrijk kan zijn voor onze toekomst. Want we hebben onze mond vol dat de jeugd de toekomst heeft, maar dan moeten we dat ook duidelijk laten zien. En als laatste vind ik dat we hen moeten uitdagen en trots maken op wat ze vandaag de dag al kunnen doen. Dat kan. Dat kan allemaal binnen de kaders van dit voorstel. Hier en daar zal het nog wel uitgewerkt moeten worden, maar dat kan binnen de kaders van het voorstel, denk ik. En ik ben ook bereid met de initiatiefnemers daarnaar te kijken.

En als ik dan kijk naar GS, even heel praktisch, natuurlijk kunnen wij de onderwijskoepels aanschrijven. Ik was zeer recent nog actief binnen een onderwijskoepel. Zeker, dat is niet het beste middel. Het beste middel is die docenten uiteindelijk aan te schrijven die dagelijks met de jongeren hiermee aan de slag zijn. En dat zijn de docenten die bezig zijn met burgerschapslessen, maatschappelijke stages en dat soort dingen. En misschien kunnen we dat dan via de scholen doen. Maar de koepels, dan ben ik bang dat het over twee of drie jaar een keer geland is. Dus ook daar zie ik een duidelijke verbetervoorstel om dit beter voor elkaar te krijgen.

Samen moeten wij met elkaar deze maatschappelijke opdracht invullen. Onze jongeren bekend maken met democratie en wat democratie kan betekenen voor de jongeren. Want leren doe je niet op school, maar het meest erbuiten. En dat kunnen wij hier in het provinciehuis hen ook meegeven. Waar een wil is, is een weg.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan nu de ChristenUnie-SGP-fractie bij monde van de heer Vreugdenhil als laatste in de rij.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Allereerst dank aan de initiatiefnemers voor het initiatiefvoorstel. Eén element misten wij er echter in. En dat is een koppeling met wat er eigenlijk allemaal gebeurt in het provinciehuis gericht op jongeren onder de vijftien en zeker ook boven de vijftien. Als ik onder de vijftien kijk, bijvoorbeeld de open dagen die hier heel interactief ingestoken worden, zelfs met Rico Verhoeven, die heel veel jongeren aantrekt, de uitnodigingen van de commissaris, die er vaak ook jongeren bij betreft, de scholenbezoeken die plaatsvinden of de gastlessen, waar velen van ons aan bijdragen, of voor de iets oudere jongeren, voorzitter, de Young Professionals, die onder andere bij de Omgevingswet ook meegedacht hebben, de lagerhuisdebatten die georganiseerd worden of de ProDemos-activiteiten. Maar wat ik ook heel interessant vond was juist het mbo-debat, waar wij de Statenzaal verlieten en juist mbo-scholen opzochten om daar het debat aan te gaan en de verhalen op te halen. En voorzitter, dat laatste, misschien moeten we dat juist wel doen in plaats van de jongeren hier naar binnenhalen. Want wat zou het dan mooi zijn om belangrijke vraagstukken als bijvoorbeeld het busvervoer, waar de jongeren daadwerkelijk van afhankelijk zijn voor hun schoolkeuze na de middelbare schooltijd om aan mee te denken hoe dat ingevuld moet worden? Of bijvoorbeeld het hele landbouwdossier dat we hier hadden. Zijn we dan ook bereid om echt met de jongeren in gesprek te gaan en te luisteren hoe zij hun toekomst hier in Brabant willen zien, voorzitter? En ik denk dat dit voorstel, dat hier voorligt, veel te veel uitgaat van weer de jongeren hier in huis halen en niet zelf naar de jongeren toe gaan. En ik zou eigenlijk willen dat we met de instrumenten die we al hebben gekoppeld, ook met wat we al

bij de mbo-debatten voor een deel geoefend hebben, we die stap gaan maken en dat we daar eerst de komende periode aan gaan werken. En ik hoop dat we daarmee dus niet zeggen dat het initiatief waardeloos is, maar wel dat we dat gebruikmakend van wat er was op een heel andere manier kunnen invullen. En daar zou ik graag met de initiatiefnemers en de hele Staten over willen nadenken hoe we dat vorm kunnen geven. En dat past niet helemaal in de lijn, zoals het voorstel door de initiatiefnemers ingebracht wordt. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Dan komen zo dadelijk aan het woord met een reactie op uw eerste termijn, maar ze hebben daar even een voorbereidingstijd voor nodig. Ik schors de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing (15.03 – 15.12 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering. Wilt u uw plaatsen weer innemen? De indieners van het voorstel zullen nu in hun eerste termijn ingaan op het in uw eerste termijn naar voren gebrachte. Allereerst de heer De Kort. Ik begrijpt dat er twee woordvoeringsmomenten zijn. Ja. En inderdaad geen interrupties, want het is de eerste termijn.

De heer **De Kort** (PvdA): Dank voorzitter en dank collega's. Nou, het is niet iedere dag dat je hier staat om een initiatiefvoorstel te verdedigen. Erg leuk om dat ook deze periode weer mee te maken. Ik heb er de vorige periode een keer aan mogen proeven. En dank aan alle collega's die het stuk zo goed gelezen hebben, want dat merken we wel. Er is echt serieus over gesproken. Iedere partij heeft er vanuit zijn eigen blik goed naar gekeken en dat waarderen wij enorm.

Laat ik vooropstellen dat dit initiatief wat ons betreft helemaal niets te maken heeft met Partij van de Arbeid of D66. Ik wil dat echt met klem benadrukken. Ik heb het verhaal van mevrouw Van der Kammen gehoord en ik kreeg daaruit lichtelijk de indruk dat zij wellicht het voorstel misschien niet zou steunen. Dat zou ik zeer betreuren. Want het mooie van ons voorstel is juist dat als je je zorgen maakt over de toekomst ons land, de staat van onze democratie, onze rechtsstaat, de manier waarop wij met elkaar het gesprek aangaan, je volgens mij juist ieder initiatief om die rechtsstaat bij jongeren tussen de oren te krijgen van harte zou moeten omarmen in plaats van zou moeten afvallen. Wat mij betreft is het heel simpel. Onze jongeren leren heel erg veel op school, maar onze jongeren zijn later ook kiezers. En we hebben hier met zijn allen al vaker geconstateerd dat de opkomst bij Provinciale Statenverkiezingen bedroevend laag is. En ik denk dat we allemaal weten dat als de Eerste Kamer er niet mee samen zou hangen het waarschijnlijk nog een slag erger zou zijn. Voor ons is het belangrijk dat burgers weten hoe democratie werkt, dat burgers zich betrokken voelen bij die democratie. En iedere democratische laag zou daarom wat ons betreft ook moeten zorgen dat mensen, burgers, kiezers weten waarvoor zij staan, wat daar besloten wordt. Welke investering kun je dan beter doen dan zorgen dat iedere jongere tijdens zijn schoolopleiding een keer in aanraking komt met het werk van het liefst iedere democratische bestuurslaag. Dat is de onderliggende reden voor ons om dit voorstel te maken.

Om meteen een inhoudelijk punt te pakken dat door partijen genoemd wordt. Ja, het is inderdaad soms best hard werken naast het ouderschap, werk en de Staten en dan kan er soms nog wel eens een foutje in sluipen. Want in alle eerlijkheid, wij keken elkaar meerdere keren aan, het is helemaal nooit onze bedoeling geweest om de jongeren van 15 tot 18 er niet bij te hebben. Integendeel. Dus aan alle partijen voor wie dat een belangrijk punt was, we zijn het daar van harte mee eens. Als je het stuk leest snappen we best waar de verwarring uit komt, maar het is dus niet onze bedoeling. Dus heel simpel, de toezegging aan iedereen, zonder enige twijfel: ja, absoluut tot en met 18 jaar. Geen discussie mogelijk wat ons betreft.

Ik kijk nu weer eventjes naar mevrouw Van der Kammen en ook de heren van Forum. Als je wilt dat jongeren objectief het politieke debat volgen, als je wilt dat jongeren zien hoe politiek werkt, dat ze alle geluiden te horen krijgen, zou je dan niet moeten willen dat ze hier komen? Dat ze juist ook met uw partijen het gesprek aan kunnen gaan. En het mooie is, als ik naar de PVV kijk, de heer Van den Berg en ik hebben een aantal keer op scholen en ook met jongeren – ik zie u knikken – discussies gevoerd over energie. En zoals u weet hebben de heer Van den Berg en ik daar een ander beeld bij. Maar het mooie is dat wij wel samen met studenten in gesprek kunnen gaan. En die studenten kunnen vervolgens prima hun eigen mening vormen. Dus wat ons betreft, laat de leeftijd geen beperking zijn. Dat was een fout. Maar laat, als u echt meent dat u voor de democratie staat en u het belangrijk vindt dat alle jongeren ook in de Nederlandse rechtsstaat in die democratie geïnteresseerd raken, daarvoor staan dat tussen de oren te krijgen. Laten we dan toch ons best doen om de jongeren hierbij te betrekken.

De vorm van ons voorstel is wat ons betreft hartstikke flexibel. Wij staan hier niet met vaste uitgangspunten. Dat hebben we ook proberen te schrijven. Wij geven een voorzet, een aantal ideeën aan GS om hier werk van te maken. Als u suggesties heeft, graag, van harte welkom. We schrijven ook: ga ermee aan de slag, ga het evalueren. Als iets niet werkt, aanpassen. Geen probleem.

De heer Meijer zal dadelijk concreet nog op de rest van uw vragen ingaan, want er waren nog een aantal specifieke vragen. Maar wat ons betreft is er nog één punt dat we heel graag willen benadrukken. Kunnen jongeren dit zelf? Ja natuurlijk! Maar wat wij de afgelopen jaren gezien hebben is dat de belangstelling van jongeren om hier uit zichzelf te komen toch wat lastig is. De drempel is wat hoog, hoe pak je het aan? Wij hebben als provincie een aantal dingen als handreiking gegeven. Sommige dingen werken, sommige niet. Wij willen dat graag verbreden. Dat willen we hier graag mee doen. En laat ik voor mijn termijn als één slotstuk pakken. We steken veel geld in communicatie als Brabant om duidelijk te maken aan de Brabanders wat we doen met ons geld, welke beslissingen wij hier nemen. Op het moment dat iedere Brabander een beter beeld heeft wat de provincie doet, kan volgens mij die communicatie een stuk effectiever, weet je veel beter hoe je de communicatie van de provincie moet duiden en kunnen we daarop wellicht op termijn veel minder kosten hebben dan we nu hebben. En dan is die 150.000 euro per jaar die we er nu voor reserveren, die niet op hoeft, misschien wel eens een heel goede investering. En dan kijk ik naar de vrienden van de VVD. Alle jongeren een keer kennis laten maken zorgt er later voor dat je misschien makkelijker met je communicatie als provincie landt bij onze burgers. En dan geef ik graag het woord aan de heer Meijer.

De **voorzitter**: Ja, dat is de bedoeling een beetje hè? Dus de heer Meijer heeft het woord.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik zal proberen om themagewijs antwoord te geven op al uw vragen. Mocht u nou het signaal krijgen dat ik daar geen antwoord op geef, herhaalt u het dan alstublieft in uw tweede termijn. Dan komen we er zo goed mogelijk alsnog op terug.

Een van de punten die u benoemde was dat de ambitie om alle klassen naar het provinciehuis te halen te ambitieus zou zijn. De heer De Kort heeft al aangegeven, we zitten daar niet rigide in, maar we hebben wel een ambitieuze stip op de horizon, een streven. Mocht nou blijken dat vanuit de onderwijsinstellingen inderdaad aangegeven wordt 'ja, wij zitten hier dit jaar niet op te wachten, wij komen hier niet aan toe', ja natuurlijk moeten we dan niet gedwongen in dwangbuisjes kinderen naar het provinciehuis gaan halen. Laten we dan vooral luisteren naar de docenten, die aangeven dat het te druk is. En daarmee sluit ik ook aan bij de opmerkingen van 50PLUS. Laten we inderdaad kijken wat er lokaal al geleerd is, wat er mogelijk is en waar we evaluaties van anderen kunnen gebruiken moeten we die zeker meenemen. Dus uw ervaring in dezen is zeer gewenst.

En dat is ook een bruggetje richting de Partij voor de Dieren. Er is een evaluatie over de schoolbezoeken toegezegd. Die evaluatie hebben wij ook niet kunnen vinden, maar het lijkt ons vanzelfsprekend dat

voordat we aan de slag gaan met de schoolbezoeken die in dit voorstel genoemd worden we die evaluatie natuurlijk wel even ter harte nemen en kijken wat er dan gebeurt. En dat is ook richting het CDA de opmerking over bezwaren. Is het nou werkelijk zo dat de reiskosten voor scholen de belemmering zijn om hier naartoe te komen? Ik denk dat wij allebei gissen op dit moment of dat daadwerkelijk de reden is. Ik denk dat u gelijk heeft dat wij daar waarschijnlijk een punt te pakken hebben. Maar laten we dat eerst maar eens even vaststellen om vervolgens tot voorstellen te komen om eventuele vergoedingen daar te doen.

Dat is ook de vraag over het budget, die gesteld werd. Hoe zit de vorige gedeputeerde Bestuur er eigenlijk in? Ik kan u bevestigen, en hij kan het niet bevestigen, dat de vorige gedeputeerde ons geadviseerd heeft om het dubbele te vragen. Dus hij adviseerde ons om drie ton in het voorstel op te nemen. Nou, het huidige college heeft er 150.000 euro van gemaakt. Wij denken dat dat realistisch is. Maar het zegt wel iets over het standpunt van de vorige gedeputeerde, die dus blijkbaar nog ambitieuzer was dan wij nu voorstellen.

Dan is er een algemeen punt over invloed. Een aantal van u geeft aan dat op het moment dat we met dit initiatief aan de slag en we gaan invloed creëren en kinderen of jongeren, zo u wilt, hier naartoe halen, dat schept ook verplichtingen. En dat is zeker waar. Dat zijn echter geen andere verplichtingen dan die we naar de volwassen Brabanders toe al hebben. Iedere vorm van invloed zorgt er ook voor dat je in ieder geval terugkoppeling moet geven dat je met mensen serieus het gesprek aan moet gaan, want anders heeft het geen enkele zin om überhaupt invloed te geven. En ook het punt van het CDA hier nemen we zeker ter harte. Dat op het moment dat wij willen communiceren over de voorstellen en terug willen communiceren wat we gedaan hebben met de invloed van deze jongeren, dat taal en benaderbaarheid absoluut centraal moeten staan. En ik denk dat wij delen dat het rondom taal echt nog wel mooier en beter kan dan dat we tot nu toe zien.

Er zijn ook vragen door de Partij voor de Dieren gesteld over de Voedsel1000. En ik kan u melden dat dit serieus wel een aantal resultaten heeft gehad. Naast alle ontmoetingen zijn er veel werkgroepen gecreëerd. En ontmoetingen hebben ook geleid tot initiatieven en concrete plannen, die nu met hulp van de provincie ook daadwerkelijk verder uitgewerkt worden. Waaronder de campagne 'Watrestje.nu' om voedselverspilling tegen te gaan. En dat is denk ik een mooi voorbeeld van iets wat zonder de Voedsel1000 niet tot stand was gekomen. En wij hopen met een K300 dit soort initiatieven verder te faciliteren. Nog even los van alle informatie die wij binnen het beleid van de provincie verder mee kunnen nemen.

De motie over speciaal onderwijs. Ja, wij hebben het over alle middelbare scholen, zeg ik richting de SP-fractie. Dus heel verstandig om daar extra aandacht aan te besteden. En ik zie uw motie als een – hoe zeggen jullie dat altijd zo netjes – steuntje in de rug voor ons initiatief.

De **voorzitter**: Voor de notulen, het gaat over motie 3 en met 'jullie' bedoelde de spreker Gedeputeerde Staten.

De heer **Meijer** (D66): Helemaal eens, commissaris. Zo zie je maar. Voor alles een eerste keer.

De Partij voor de Vrijheid en de Partij voor de Dieren stelden ons de vraag hoe het zit met de democratie en de wijze waarop wij tot de kindercommissaris en de vertegenwoordiging in de K300 en de trendbreukclub gaan. Ja, dat is nog verder uit te werken. Wij laten het juist aan Gedeputeerde Staten om met name op die trendbreukclub verdere uitwerking te zoeken, omdat wij het ook niet gepast vinden om beleidstrajecten die nu ingezet zijn, bijvoorbeeld rondom het Actieplan arbeidsmarkt, nu te doorkruisen met een vast regime over hoe dan die participatie van die jongeren plaats moet vinden. Dat is echt aan de beleidsmakers zelf en dus aan Gedeputeerde Staten. Wij kunnen ons wel voorstellen dat bij sommige onderwerpen een brede vertegenwoordiging gewenst is, waarbij een vorm van loting wellicht invulling geeft aan de wijze waarop we vertegenwoordiging selecteren. En bij sommige specifieke onderwerpen juist vanuit interesse geagendeerd worden, waarbij je gaat kijken of er jongeren betrokken willen worden bij dit

onderwerp, waar de interesse ook al ligt, omdat ze anders tegen hun zin gaan meepraten over onderwerpen. En dan hebben we volgens mij ook niet te pakken.

Ten slotte, voorzitter, het is vanuit de initiatiefnemers nadrukkelijk de ambitie om alle kinderen van Brabant kennis te laten maken met onze democratie. Om hen erbij te betrekken en te omarmen en hen te laten zien dat dit hun thuis is. Dit is de rechtsstaat waarin zij opgroeien. Dit is de plek waar zij hun toekomst opbouwen. Alle kinderen van Brabant willen wij uitdagen om mee te doen aan de Nederlandse democratie.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Meijer. Dan is het misschien goed aan GS te vragen nu een paar opmerkingen en vragen die specifiek aan GS gericht waren te adresseren. Gedeputeerde Van Merrienboer heeft het woord.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, en dat past GS om dat kort te doen, maar er waren wat vragen over de zienswijzen die jullie ook bij de stukken hebben aangetroffen. Waar zat nou het enthousiasme en waar zaten de vragen? Het is toch wel mooi om te constateren dat die ongeveer overeenkomen met het debat dat we hier voeren. Dus het enthousiasme voor het voorstel als zodanig. Nogmaals, ik kan ook bevestigen dat degene die dit initiatiefvoorstel het eerst onder ogen kreeg, collega Renze Bergsma, dit enthousiasme vol voelde. En ik het dus ook echt met enthousiasme van hem overgedragen heb gekregen.

Waar de aarzelingen op de vragen zitten, en een aantal van u heeft daar ook het accent op gelegd, is wat de ambitie kan zijn met 180 scholen, die ook heel veel andere prioriteiten dienen te stellen. En moet je dan het accent leggen op zoveel mogelijk scholen of moet je juist in gesprek met die scholen, waar het op dat moment ook echt heel goed past om ze hier te ontvangen en dat plusje te bieden? Ik denk dat de heer Van Pinxteren daar zinvolle dingen over zei.

En het tweede was niet een aarzeling, maar meer de vraag terug ook de richting van uw Staten, hoe gaan we het nu rond die trendbreukenclub op een goede manier doen? Want je kunt zeggen: vooral als trendbreuken een standaard en dan rekenen we het door. Maar het juist zo van belang volgens mij om per vraagstuk ook te kijken wat het meest passend is. En wat ik wel mooi vond was wat de heer Van der Wel eigenlijk invoegde van probeer daar ook altijd iets van de democratische standaard of wat ik lees, de democratische waarden, daarin mee te nemen. En dat zul je dus per vraagstuk moeten bekijken. En ik denk dat het college dat ook heel erg op prijs stelt om dat telkens ook met u te doen. En niet als alleen maar een uitvoeringsverantwoordelijkheid voor het college.

Ik heb inmiddels drie kinderen die net buiten de doelgroep vallen, zullen we maar zeggen. We moeten beseffen dat we eigenlijk ook een bijdrage leveren aan de kwaliteit waarmee die kinderen inderdaad die fase van volwassen worden van de oefensamenleving afronden. En als je dan kijkt wat kinderen en onderwijsgevendens belangrijk vinden, dan zie je dat er meer gevraagd wordt naar real life challenges, in het Brabants gezegd: de echte praktijk. En mogen wij daaraan proeven, mogen wij daaraan ruiken en mogen wij daaraan een bijdrage leveren? Het is ook goed om te beseffen, mijnheer De Bie, dat zeker in een internationaal perspectief het Nederlands onderwijs enorm gewaardeerd wordt vanuit het uitgangspunt dat je hier het recht hebt om brutale vragen te stellen. En dat is oprecht een van de waarden die in een vroegtijdige betrokkenheid van kinderen bij wat hier in huis omgaat ook echt gediend is.

En een laatste, en dat kan ik echt uit eigen ervaring zeggen, laten we de kinderen daarin ook zelf een beetje aan het stuur zitten. De kinderen zijn je altijd een stapje voor. En dat kan ik tegen de jonge vaders hier echt met recht zeggen. Dat was het, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor deze ontboezeming, die op herkenning duidt overigens. En nu zijn we dan aangekomen bij de tweede termijn. Ik stel voor meteen voort te gaan met die tweede

termijn. Indien daaraan behoefte, dan hanteer ik de volgorde u wel bekend. Mevrouw Otters van de VVD als eerste in de rij.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, dank u wel. En ook dank aan de heren Meijer en De Kort voor de uitleg en uw reacties. Het voorstel gaat over kinderen en democratie en niet specifiek over de provinciale politiek. En het viel me tijdens de eerste termijn al op dat er heel veel gesproken werd over jongeren en ook door de initiatiefnemers. Maar nogmaals, het gaat over kinderen, leeftijd 4 tot en met 14 jaar. Dus, mijnheer Everling, dat is tot 15. En dat zijn de kinderen die meer geïnteresseerd zijn in bijvoorbeeld, mijn zoon van 9 zit de hele dag op de Rubik's Cube. Maar de heer De Kort legde het net al uit, het wordt nu geïnterpreteerd als zijnde kinderen én jongeren tot 18 jaar. Dus dat ze nog niet gerechtigd zijn om te gaan stemmen.

De **voorzitter**: Interruptie Everling.

De heer **Everling** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik wil mevrouw Otters wel even in herinnering roepen dat de indieners daarnet aangaven het niet alleen te hebben over tot of tot en met 15, maar dat het ook over tot en met of tot 18 jaar gaat.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, dat zei ik net dat ik dat gehoord had.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Dat ik dat zo begrepen had. Maar je hebt dus kinderen tot en met 14 en daarna heb je de doelgroep jongeren. Die zitten daar op de publieke tribune, 15 tot en met 17 jaar. En dat is de doelgroep die ook zelf al lid kan worden van een politieke jongerenpartij. Heel even om aan te geven, dit zijn twee verschillende doelgroepen. En ik wil u even meenemen. Stel dat er gekozen wordt voor of een loting is van een kindercommissaris van 9 jaar, is dat dan ook de vertegenwoordiging van die jongeren van 15 tot 17? En dan kijk ik even naar de publieke tribune. Daar moeten we echt een kanttekening bij zetten. Van de VVD weet u dat we consequent zijn. Initiatieven in dezen moeten namelijk in onze optiek van onderaf komen. Zo hebben wij motie M90 over het voedselonderwijs ook niet gesteund. Maar mochten er nou aanvragen binnenkomen voor bijvoorbeeld het provinciespel in de Statenzaal, dan kunnen we daarop ingaan. Want wees reëel, er zijn al veel gemeenten die geprobeerd hebben kinderen te betrekken bij de lokale democratie in de vorm van een kinderburgemeester of een jongerenraad. En er is echter helaas niet zoveel animo voor. Op dit moment heeft Nederland 45 kinderburgemeesters. Dat is ongeveer 12,5%. Feit blijft dat het voorstel op dit moment nog geen handen en voeten heeft. In het derde besluit wordt dan ook aan GS gevraagd de idee van dit initiatiefvoorstel nader uit te werken. En als dit voorstel wordt aangenomen worden formeel gezien initiatieven ten uitvoer gebracht, alleen weten we nog niet hoe. Ik heb nog wel een vraag aan de initiatiefnemers.

De **voorzitter**: Laatste vraag, want u moet afronden.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, het gaat over een budget van 150.000 euro. Kan dat misschien ook komen dan uit het financiële deel van het blijfklimaat, want ik begreep dat het CDA dat indirect suggereerde?

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Otters. Mijnheer De Bie. Behoeftte aan een tweede termijn? Ja, gaat uw gang. De fractie van Forum voor Democratie, de heer De Bie, heeft het woord.

De heer **De Bie** (FvD): Ik houd het kort, want aan deze zaak is, vind ik, genoeg tijd besteed al wel. Mevrouw Van der Linden was erg van mij geschrokken. Nu ben ik een paar kilo afgevallen, dus ik dacht even dat het mijn goddelijke lichaam was, maar dat was weer niet het geval. Na mijn enigszins besliste betoog zal ik dan nu maar wat zalvende woorden spreken. Ik kreeg namelijk de indruk dat men hier denkt dat ik tegen kinderen ben. Nou, niets is minder waar. Mijn drie engeltjes thuis maken het mij niet altijd even gemakkelijk. Het kunnen ook wel eens drie heksjes zijn. Maar ik houd zielsveel van ze, ik wil alles goed voor ze doen. En ik denk eerlijk gezegd, de indieners van dit initiatief zijn jonge ouders, die gaan het nog wel merken.

Bevorderen van democratisch besef van kinderen is uiteraard goed. Dat ondersteunen wij van harte. Het voorstel ondersteunt echter dat alle kinderen dat willen en de fractie van Forum voor Democratie betwijfelt dat. En komen er initiatieven van ouders, scholen of jongerenorganisaties, dan werkt Forum voor Democratie daar uiteraard aan mee. Wij zijn echt bereid om daar wel energie, tijd, geld en moeite in te steken. Maar wij doen dat dan wel buiten dit voorstel om.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Bie. Dan nu de CDA-fractie. Behoeftte aan een tweede termijn? Kort van de plaats begrijp ik. Eén zin vanaf de plaats, dat mag.

De heer **Deryckere** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Want er is enige verwarring. Suzanne Otters van de VVD zei dat wij het geld uit het Blijfklimaat wilden halen. Nou, ik heb de term 'Blijfklimaat' niet gebruikt. Volgens mij bedoelde mevrouw Otters de SP als ik niet mis vertaan ben.

De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat er nu een hele ingewikkelde soort van interruptie aan komt. Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Mijn kinderen luisteren soms ook niet. Dat komt schijnbaar vaker voor. Maar het was D66 en dat heb ik echt gezegd.

De **voorzitter**: Nou, we gaan dat allemaal in de notulen... Daar hebben we nou mooie notulen voor. Ik stel voor dat we dan gauw verder gaan met de SP-fractie. De heer Everling heeft het woord.

De heer **Deryckere** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ja inderdaad, de term 'Blijfklimaat' is niet iets wat wij inderdaad zeggen. Nee. Goed.

Ik wil even terugverwijzen naar de inbreng van vanochtend van de inspreker Lisa. Ze had het over democratie en daar had ze wel een paar mooie woorden over. Dat democratie helemaal niet is het recht van de meerderheid of van de sterkste, maar dat je juist ook minderheden moet beschermen, dat je daarvoor op moet komen. Voorzitter. Zo zie je maar weer, ik hoop dat ik je niet beledig door je nu een kind te noemen, maar dat kinderen toch echt slimmer en wijzer zijn.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Dan de D66-fractie behoeftte aan een tweede termijn? Mevrouw Sjouw heeft het woord.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Dank voorzitter. Dank voor de antwoorden van de initiatiefnemers en ook blij dat zij pragmatisch om willen gaan met alle ideeën, soms verkapte bedenkingen, die zijn gelanceerd om het voorstel eigenlijk te verbeteren en de uitvoering daarvan nog mooier te maken. Wij vinden het ook een

goed voorstel om de leeftijd naar 18 te brengen en zeker om de kinderen van het speciaal onderwijs ook niet te vergeten. Juist heel breed de kinderen hier te gaan betrekken.

We hebben vandaag een heleboel zaken gehoord van mensen die voor en tegen zijn. Wat voor ons van belang is, is dat mensen voor een leven lang de kennis en het idee mee krijgen dat ze echt inspraak hebben. En dat is breed, inspraak. Niet alleen maar voor de ideeën die ik belangrijk vind, maar ook voor de ideeën die anderen belangrijk vinden. Het gaat om een algemene bewustwording van wat je kan doen als je bezig bent met politiek. Ik wil het hierbij laten.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Sjouw. Dan de fractie van GroenLinks bij monde van mevrouw Van der Linden in tweede termijn.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voorzitter. Zelf was ik 18 jaar toen ik wist wat mijn partij was, maar mooi is het als je dat nog niet weet, dat je toch al jezelf kunt bemoeien met de provinciale politiek, bijvoorbeeld door in een trendbreukclub plaats te nemen. En superfijn dat initiatiefnemers dan ook bedoelen dat dit tot 18 is. En dan kunnen wij het voorstel natuurlijk van harte steunen. Ook de motie van de SP zullen wij van harte steunen.

En ik wil nog iets zeggen tegen de jongeren aanwezig. Ik hoop dat jullie je echt blijven bemoeien met de provinciale politiek. En jullie kunnen altijd alle Statenleden kapot mailen. Succes!

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Linden. De PVV-fractie behoefte aan een tweede termijn? Mevrouw Van der Kammen, aan u het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. Ware woorden zijn zelden mooi. En ik verwijs in dat kader ook naar de stelling hierboven: absit referentia vero. Men moet de waarheid niet verzwijgen om anderen te sparen. Bijzonder dan ook dat ik hier beknot moet worden in wat ik hier zou mogen zeggen. Intussen zijn het de Femke Halsema's van deze wereld voor wie het adagium geldt: de resultaten en ellende van de linkse idealen zijn altijd voor een ander. De kinderen van mevrouw Halsema worden weggehaald van de ellende van een multiculturele school, want ze zijn immers geen experiment.

De zaken die ik in mijn eerste termijn genoemd heb zijn alle zaken die rechtstreeks uit de praktijk komen, uit de media. Vreemd dan ook dat ik dat niet zou mogen noemen.

Een reflectie op wat ik zoal hoorde langskomen in de eerste termijn. Ik hoorde de collega van de VVD aanhalen hoe mooi ze het initiatief van haar kind vond om een bezoek aan de rechtbank te brengen. Dat is inderdaad mooi. Maar ik denk even terug aan mijn eigen schooltijd, waarbij een bezoek aan de rechtbank onderdeel uitmaakte van het curriculum van de basisschool. Maar ja, daar is tegenwoordig geen plaats meer voor, want ja, kinderen moeten tegenwoordig naar de moskee.

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal! Mevrouw Van der Kammen heeft het woord.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Ik hoorde de collega van de SP lovende woorden spreken over Lars, die de Staten van Gelderland toesprak. Iedereen die de media een beetje heeft gevolgd weet dat het de vader van Lars is, die hem als een buikspreekpop gebruikt. Het is namelijk de vader van Lars die zijn geld verdient met meer meer meer provinciaal klimaatbeleid, omdat hij daarover adviseert.

Ik hoorde de woorden van de heer De Kort in zijn eerste termijn. Fijn dat hij in elk geval aangeeft dat er geen agenda van D66 en PvdA achter zit. Maar de tekst van het voorstel wekt echter wel een heel andere indruk. En dan is er ook nog de realiteit. Kijk eens naar scholen. Kinderen die hun mening verkondigen, die niet in lijn is met leve Brussel, leve klimaatbeleid en Trump is slecht worden publiekelijk aangepakt en te schande gezet door hun docenten. Ze worden echt letterlijk aangepakt. Willen de indieners nou echt iets

doen met kinderen en democratie, net als de PVV? Zorg dan dat kinderen in het onderwijs vrijelijk hun mening mogen uiten en mogen geven zonder dat hun leerkrachten hen publiekelijk belachelijk maken. U kunt legio voorbeelden daarvan gewoon opzoeken op internet. Ze staan er.

Voorzitter. Respect voor het feit dat de collega's een initiatief hebben ingediend, maar dit kan niet op onze steun rekenen.

Ten aanzien van de motie van de SP. Het is heel erg terecht dat zij alle onderwijsdoelgroepen willen betrekken met hun motie, maar gezien wij het voorstel niet ondersteunen zullen we ook niet voor deze motie stemmen. Voorzitter. tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Kammen voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van de PvdA. Behoeft er een tweede termijn? Mevrouw Van Dijk. Aan u het woord.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Ja, dank u wel, voorzitter. Op het gevaar af dat ik zelf onzin ga uitkramen wil ik eigenlijk even een vraag stellen aan de indieners en aan Gedeputeerde Staten, aan het college. Gaat u ook de leerlingen die hier aanwezig zijn in dit verhaal betrekken? Want ik zag alweer de valkuil van ons volwassenen, dat wij weer over hen praten en niet met hen praten, want in de ochtend hadden ze heel goede ideeën. Ik vraag me af of we die meenemen.

Dan de motie van de SP, die kunnen wij van harte ondersteunen. Het gaat om elke leerling tot en met 18 jaar.

En ten slotte, voorzitter, of je de pers altijd moet geloven weet ik niet, maar we zijn hier om kritisch te zijn. Dus daar wil ik het bij laten.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van Dijk voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van 50PLUS, de heer Brouwers. Aan hem het woord.

De heer **Brouwer** (50PLUS): Ja, mijnheer de voorzitter, ik kom nog even terug op een opmerking waar ik straks mee begon toen ik hier achter het spreekgestoelte stond. Ik haal even iets terug uit de verkiezingscampagne, die we begin vorig jaar gehad hebben. Wij waren bij Shell in Moerdijk. De directeur zei alvorens het debat begon 'ik heb een zoon van 18 jaar en heb hem gevraagd om een kieswijzer in te vullen. En u mag raden welke partij eruit kwam. Daar kwam 50PLUS uit.' Dus dat wil ik u toch even meegeven, dat ook jonge mensen zeker met 50PLUS bezig zijn.

Even terug naar de inhoud. 50PLUS is niet voor dit initiatiefvoorstel. Wij zien het niet als een functie van de provincie. Het is een beetje te veel aanbodgericht. Ik houd niet van een aanbodmodel, ik houd meer van een vraagmodel. Dus ik leg die verantwoordelijkheid bij de scholen. Als die scholen hier naartoe willen komen, dan wil ik aan alle kanten meehelpen om die scholen, die leerlingen mee te ontvangen. Want mijn eigen ervaring is dat je dat echt bij de scholen moet leggen, omdat de tijd zo vol zit op zo'n basisschool dat wij hier eigenlijk daar geen stem in hebben. Daar wil ik het bij laten, mijnheer de voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage. Dan kijk ik naar de Partij voor de Dieren, behoefte aan een tweede termijn? Ja. De heer Van der Wel. Aan u het woord.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Dank u wel. Voorzitter. In de eerste termijn werd nog gevraagd: wat was uw eerste politieke ervaring? Ja, onbewust natuurlijk waren er vele politieke ervaringen, maar bewust pas op het moment dat ik een politicus in de Tweede Kamer zag opkomen voor die dieren die ook geen stem hebben, namelijk de dieren in de bio-industrie. Voorzitter. Ik hoop dat de indieners van het voorstel ook aan de dieren in Brabant willen denken. Ik kijk ze indringend aan. Voorzitter.

En dat was dus voor de mensen die het niet weten, achterin in de zaal, de toeschouwers, Marianne Thieme van de Partij voor de Dieren.

En er werd ook in de eerste termijn genoemd dat inderdaad in het voorstel staat dat mensen, kinderen zich niet gehoord voelen door politieke leiders. Nou, ik kan dat gevoel wel delen. Nog niet zo lang geleden stuurde ik Donald J. Trump een tweet en vrij snel daarna werd ik geblokkeerd. Dus ik voelde mij ook niet erg gehoord.

Voorzitter. We mogen jonge mensen zeker niet onderschatten. Forum gaf aan dat jongeren misschien de capaciteiten nog niet hebben. Ik moet eerlijk zeggen, ik ben even gaan tellen hoeveel schaakgrootmeesters onder de 18 jaar er zijn. Nou, dat zijn er best veel. En ik moet zeggen dat het echt niet de ouders zijn die dat allemaal voorzeggen. Dat bedenken ze echt allemaal zelf.

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ja, en dan wel een kritiekpunt wat de Partij voor de Dieren betreft. We zijn niet erg tegemoetgekomen door de indieners, want het belangrijkste punt van ons was hoe we het democratische gehalte van het voorstel gaan verhogen. En wij vragen van de indieners toch wel een mondelinge toezegging in de zin hoe we het voorstel meer democratisch maken als het gaat om het kiezen van de kindercommissaris, hoe gaan we om met het vragenuurtje. Want wij vinden het vragenuurtje aan het college niet zo democratisch, in die zin dat het geen toneelstukje moet worden. Het moet serieuze politiek worden. Dus wij kijken meer naar het inspreekmoment.

En als laatste, voorzitter, vragen wij om...

De **voorzitter**: Echt één zin.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): ...eens goed naar de trendbreukclub te kijken, hoe we die meer democratisch kunnen maken. En dat misschien PS wat meer de agenda mogen stellen en niet GS.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Dan kijk ik naar de fractie van Lokaal Brabant, de heer Van Pinxteren, zijn tweede termijn. Aan u het woord.

Dat waren meer uw aantekeningen dan het amendement vrees ik, maar oké, aan u het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): U krijgt zo meteen het amendement. Mijn aantekeningen inderdaad had ik hier in mijn hand. Een paar dingetjes. Kinderen is een lastige definitie. Want mijn kinderen zijn dik volwassenen. Het zijn nog steeds mijn kinderen. Ze zijn ook democratisch aardig geschoold en weten donders goed op wie ze moeten kiezen en wat democratie inhoudt. Dus ik vind de term 'jongere' veel beter en het amendement is ook gericht op jongeren tot 18 jaar, omdat dat juist past bij de kiesgerechtigde leeftijd. Dus daar zou ik het graag over willen hebben in dit voorstel en dat dat aangepast wordt.

Democratie is een heel groot goed. En afgelopen jaar hebben we hier in Brabant gevierd dat we de democratie teruggekregen hebben 75 jaar geleden. En de rest van Nederland gaat dat dit jaar vieren. Ik denk dat we dat met elkaar goed in gedachten moeten houden als we het hebben over democratie en wat democratie in de brede zin des woords, niet alleen het bezoek hier aan het provinciehuis of het bezoek aan de Tweede Kamer, inhoudt: vrijheid, ruimte om te doen wat je wilt en wat je wilt ontwikkelen. En dat samen met de maatschappij ontwikkelen. En daar kan dit een belangrijke bouwsteen in zijn. En daartoe wil ik graag de jeugd uitdagen, challengen, zoals dat zo mooi werd gezegd, uitdagen om daar goede initiatieven in te nemen.

Amendement A1-2020

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 17 januari 2020;

Behandelend het initiatievoorstel Kinderen & Democratie;

gehoord hebbende de beraadslagingen;

- stellen u voor bij amendement de leeftijdsgrens te verhogen van 15 naar 18 jaar;

en gaan over tot de orde van de dag.

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren. Het amendement is aangekondigd en zal zo worden verspreid.

Dan kijk ik nu naar de fractie van de ChristenUnie-SGP. Geen behoefte aan een tweede termijn. Dan zijn we weer bij de indieners voor de tweede termijn. En dan is het misschien goed om even het amendement... Het amendement is duidelijk? Zullen we dat zo op de tafel leggen?

Hier wrekt zich dat er volgens mij even een technisch probleem met het amendement is. Mijnheer Van Pinxteren. Als u even bij de griffie komt. In de wetgevingstechniek zijn er wat voorschriften over hoe een amendement eruit ziet en daar lijkt het niet geheel aan te voldoen.

Oké. Ik schors de vergadering voor twee minuutjes voor even overleg en dan gaan we weer beginnen.

Schorsing (15.49 – 15.51 uur).

De **voorzitter**: Goed. Ik heropen de vergadering. Ik ga ervan uit dat het amendement bekend is bij de indieners. Ik kijk even naar de indieners, de inhoud van het amendement. Martijn neemt dat mee. Dan vraag ik stilte in de zaal en de heer Meijer gaat in antwoord het woord voeren. Aan hem het woord.

Amendement A1-2020 (gewijzigd)

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 17 januari 2020;

Behandelend het initiatievoorstel Kinderen & Democratie;

gehoord hebbende de beraadslagingen;

1 te besluiten om de passage op pagina 1 van de bijlage 1 bij het Statenvoorstel 61/19

Initiatiefvoorstel Kinderen & Democratie '15 jaar' te schrappen en te vervangen door '18 jaar';

en gaan over tot de orde van de dag.

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant"

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter. Fijn dat we deze tweede termijn met elkaar kunnen doen. Er zijn een paar opmerkingen gemaakt. Ik zal proberen om de opmerkingen na te lopen, maar mocht u nou het gevoel hebben 'hij heeft mij echt helemaal verkeerd begrepen' of 'hij vergeet me', interrompeer dan gerust, daar is deze hele tweede termijn voor bedoeld.

Eerst een reactie op de partijen VVD en Forum voor Democratie. Zij geven aan dat de voorliggende initiatieven mooier zouden zijn als die daadwerkelijk vanuit de inwoners van Brabant zelf zouden zijn gekomen en als de kinderen zelf dit soort initiatieven hadden genomen. Het probleem echter, zeg ik tegen deze partijen, dat wij als initiatiefnemer deze signalen kregen, dat het mooi zou zijn als er een kindercommissaris kwam, dat het mooi zou zijn als ze op enige wijze bij de beleidsvorming betrokken konden worden, alleen dat zij niet in deze zaal vertegenwoordigd zijn anders dan door ons. En dus hebben wij het initiatief genomen om dit op te schrijven en namens hen in te dienen. Dus als u mij vraagt: komt dit initiatief nou vanuit de Brabanders? Ja. Zijn er concreet twintig kinderen aan te wijzen die in een trendbreukenclub willen? Ja. Zijn er kinderen die zich kandidaat willen stellen voor kindercommissaris? Ja.

Dus in die zin denk ik dat ik aan uw vraag kan beantwoorden met een volmondig ja, dat dit initiatief wel degelijk ook vanuit Brabantse kinderen of jongeren, zo u wilt, zelf komt.

De **voorzitter**: Interruptie Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, dank u wel. Ik moet in een vraag de heer Meijer bevragen. Hoeveel aanvragen denkt u dat ik gekregen heb vanuit vaders en moeders van kinderen om te vragen 'kan er een kindercommissaris komen' etc.?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Het opzetje vermoedt dat u nu nul gaat zeggen en ik kan daar op verschillende manieren op reageren. Maar de heer De Kort en ik zijn heel actief met het bezoeken van scholen en uiteraard lokt dat dan ook uit dat je dit soort gesprekken hebt. Nou ken ik u als iemand die ook graag Brabant in gaat. Dus het verbaast mij wel dat u die verzoeken niet krijgt, aangezien wij ze wel krijgen.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, en daarom is het misschien ook goed om te beoordelen dat we dan ook echt moeten kijken dat dan alle onderwerpen bediend gaan worden, want vanuit de VVD hebben wij deze signalen niet gehad.

De **voorzitter**: Oké. Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, een korte reactie daarop. Helemaal waar hè. Dat is de discussie die de heer De Kort in de eerste termijn heeft gegeven. Het kan natuurlijk niet zo zijn dat we alleen onderwerpen uitkiezen die ons welgevallig zijn. Het moet wel zo zijn dat er onderwerpen gekozen die dan ook daadwerkelijk leven onder de jongeren en de kinderen. En die moeten we met elkaar bespreken. En als dat inderdaad pestgedrag is, dan lijkt het me heel zinvol om daar met elkaar dan het gesprek over te voeren op de K300.

De **voorzitter**: Interruptie De Bie.

De heer **De Bie** (Forum voor Democratie): Ik spreek ook in de provincie veel mensen. Hoeveel verzoeken denkt u dat wij hebben ontvangen van een kindercommissaris?

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik heb toevallig een aantal gesprekken met jonge Forum voor Democratie-leden gevoerd. Mensen die overigens 14 of 15 waren. Aan wie ik gevraagd heb: hoe vind je nou eigenlijk dat je vertegenwoordigd wordt? Ken je je Provinciale Statenfractie? En zou je andere vormen van invloed willen? Nou, dat werden heel interessante gesprekken. En een van de onderwerpen die ik ook aan die jongere Forum voor Democratie-leden gevraagd heb is: zou jij het als kindercommissaris ook zien zitten? Is dat leuk? Nou, toen kreeg ik eerst een betoog over kartel, functies en dat soort zaken. Dat zit er al goed in bij uw jonge leden. Maar daarna werd wel degelijk gezegd dat het goed zou om ook leden van uw jongerenpartij een keer in dat soort functies te krijgen.

De **voorzitter**: De Bie ten tweeden male.

De heer **De Bie** (FvD): Ik geef even zelf het antwoord. Het antwoord is nul. Dan heb ik een tweede vraag aan u. Als ik in den lande jongeren spreek, hoeveel van die jongeren zouden dan een referendum willen? Noemt u eens een percentage.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ik ga u het filmpje gunnen dat u zelf nu uitlegt hoeveel jongeren enthousiast zijn over een referendum.

De **voorzitter**: Nee nee, u heeft twee keer geïnterrupteerd. Dat is de regel. En nu krijgt de heer Heijmans...

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Mijnheer Meijer. Op de vraag over welke onderwerpen zei u: heel breed. Begrijp ik nu dat het ook onderwerpen kunnen zijn die absoluut niet behoren tot onze kerntaken, tot datgene waar wij als provincie over gaan? Want dan maak ik weer een beetje zorgen...

De **voorzitter**: Uw vraag.

De heer **Heijmans** (SP): ...dat we kinderen teleur gaan stellen, doordat we dan uiteindelijk moeten zeggen: ja, maar daar gaan we niet over.

De **voorzitter**: Uw vraag is helder. De heer Meijer.

De heer **Heijmans** (SP): Is dat wel de beperking?

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik denk dat ik namens de heer De Kort en mijzelf kan zeggen: natuurlijk begrijpen wij de beperking. Het is alleen wel zo dat op het moment dat onderwerpen leven onder een doelgroep je op verschillende manieren daarmee om kunt gaan. En we kunnen zeggen dat we niet over pestgedrag of conflictgebieden gaan. Of we kunnen zeggen: maar wacht eens even, want pestgedrag of de zorg over conflicten leeft wel degelijk binnen de doelgroep en wat doen wij voor jongeren in Brabant om deze provincie prettig te maken. En dat we daar toch met elkaar het gesprek over aangaan. Maar nee, mijnheer Heijmans, en dat weet u ook vanuit de signatuur van mijn partij, wij gaan niet nieuwe taken met jongeren bespreken als we die niet ook daadwerkelijk tot uitvoering kunnen brengen.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, ik zeg het met de beste bedoeling, omdat ik u eigenlijk wil waarschuwen voor het wekken van valse verwachtingen. Ik begrijp heel goed dat pestgedrag echt een probleem is en leeft onder jongeren. Maar ja, wij hebben het onderwijs niet aan een touwtje. Je zult het vooral via het onderwijs moeten aanpakken. Ja, en dan denk ik dat we beter eerlijk kunnen zijn naar jongeren door aan te geven: dit kan wel, dit kan niet.

De **voorzitter**: Ja. Meijer.

De heer **Meijer** (D66): De heer Heijmans en wij zijn het eens.

De **voorzitter**: Een interruptie van de heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Ja, toen ik dit debatje gisteren zat voor te bereiden werd ik getriggerd door een bericht van de griffie, waarin werd gezegd: 'Juryleden gezocht; op weg naar het Lagerhuisdebat zoeken we nog juryleden.' En voor de politieke markt, waar 250 middelbare scholieren komen zeggen we: er hebben zich slechts drie partijen aangemeld, maar er is ruimte voor meer. Als ik uw voorstel goed analyseer – en dan komt de vraag – dan zit daar heel veel innovatie in, maar weinig aandacht voor de bestaande structuren die er eigenlijk zijn. Bent u het niet met me eens dat we eigenlijk veel meer energie zouden moeten stoppen in de structuren die er zijn, in de mogelijkheden die er zijn om jongeren te bereiken en dat we wat minder naar...

De **voorzitter**: Oké. Uw vraag is helder.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dat is ook de opmerking die de heer Vreugdenhil voor u maakte: hoe is nou de aansluiting tussen de bestaande initiatieven en deze nieuwe initiatieven? De initiatiefnemers vinden ook dat zoveel mogelijk aansluiting gezocht moet worden. Dus dat is ook, denk ik, een van de zorgen die hier geuit is rondom de schoolbezoeken. Laten we inderdaad kijken, als die schoolbezoeken nou individueel heel ingewikkeld en heel veel werk zijn, kunnen we een politieke markt zoals die al bestaat gebruiken om invulling te geven aan die ambitie. Dus volgens mij zijn we het daar met elkaar eens en dat is ook – kijk ik over uw schouder – mijn antwoord aan de heer Vreugdenhil en hopelijk ook de manier om zijn zorg weg te halen. Uiteraard beginnen we vanuit de bestaande structuren voordat we de nieuwe initiatieven starten. Maar dat wil niet zeggen dat je een K300 als ambitie, een kindercommissaris als ambitie wel degelijk met elkaar kan afvinken.

De **voorzitter**: Oké. De Heer. Nee? Klaar. Mag ik stilte in de zaal en de heer Meijer vervolgt zijn betoog.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik heb twee punten nog, voorzitter. Een van de opmerkingen van de VVD en de PvdA was dat er nog geen invulling is gegeven aan de hoe-vraag, zeg ik richting mevrouw Otters. Zeg ik nogmaals richting mevrouw Otters. En de betrokkenheid van de jongeren hier aanwezig. De uitwerking is echt een uitwerking aan het college. Zo zijn we het ook met elkaar gewend. Wij stellen kaders, wij geven ambities aan en vervolgens is het aan de wijze – op dit moment – vooral heren achter de tafel om dat verder uit te werken. En de griffier, maar die werkt ons beleid niet uit hè. Maar dat is daar echt een verantwoordelijkheid. En het lijkt mij vanzelfsprekend dat zij de kinderen die nu al betrokkenheid tonen hierin betrekken. En dat is ook mijn antwoord op uw vraag over budget, waar het budget vandaan zou kunnen komen. Wij hebben nadrukkelijk in ons voorstel gewacht op de reactie van het college, voordat wij invulling gaven waar het budget vandaan zou moeten komen. Omdat wij vinden dat de verantwoordelijkheid om te alloceren daar ligt. Waarbij wij de keuze begrijpelijk vinden en van daaruit niet de reden hebben gezien om het te verplaatsen. Als u naar mijn partijkleur kijkt, dan weet u dat dat ook prima onder Blijfklimaat kan vallen.

De **voorzitter**: Mevrouw Otters, interruptie.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ja, inderdaad, want dat was de vraag en excuses dat ik me net versprak. Omdat ik van uw collega van D66 hoorde dat zij dit omarmde in de hoedanigheid van blijfklimaat. Dus vandaar dat ik mijn vraag ook gesteld heb.

De **voorzitter**: De heer Meijer kan zijn betoog vervolgen. Nog één punt.

De heer **Meijer** (D66): Nog één punt, met name richting de fractie van 50PLUS. U stelt dat wij als provincie geen functie hebben in dit initiatief en daarin verschillen wij echt van mening. En dat is jammer, omdat de indieners van mening zijn omdat het de taak is van iedere bestuurslaag om te zorgen dat de verbinding met de mensen die je vertegenwoordigt er is. Als volwassen Brabanders proberen we dat al volop. En wij willen dit graag uitbreiden. En dat is mijn brugzin, ook richting de Partij voor de Dieren. Ik vind het heel mooi dat u hier met ons wilde delen dat Marianne Thieme voor u de reden was om politiek actief te worden, omdat dieren op dat moment geen stem hadden en een vertegenwoordiging nodig hadden. Wij hopen, althans in Brabant, hier een eerste stap te zetten om een andere doelgroep die geen stem heeft, omdat er nou eenmaal een leeftijdsverschil is, in ieder geval invloed te geven op de provinciale bestuurslaag.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem op de valreep.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ja, ik hoor de heer Meijer praten over de verbinding zoeken met de mensen in de provincie. De verbinding die er niet is, om die tot stand te brengen. Maar eigenlijk had u dat zelf al lang kunnen doen, die verbinding zoeken. Er wordt gewoon niet geluisterd. Als ik voor mezelf spreek, toen ik in 3 gymnasium zat was ik ook 14 of 15. Toen had ik ook voor het eerst een gesprek met een politicus. Dat was destijds met wethouder Van der Spek in Eindhoven van de Partij van de Arbeid. Toen al vroeg ik: "Wethouder, mijn grootvader zit in het verpleeghuis. De zorg in het verpleeghuis is erg slecht. Er zijn heel veel problemen. Ondertussen wordt er wel al het mogelijke uit de kast getrokken om alles te doen voor asielzoekers. Daar wordt alles voor opgetuigd. Toen kregen we alleen maar te horen 'ja, wat we voor asielzoekers doen is uit naastenliefde.'"

De **voorzitter**: En uw vraag is, mijnheer Van Hattem?

De heer **Van Hattem** (PVV): Nu krijgen we ruim twintig jaar later nog steeds hetzelfde te horen. Waar is in al die twintig jaar de verbinding geweest? En dat is wat dit initiatiefvoorstel beoogt.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Van Hattem. Een korte vraag en dat kent u. Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter. Ik weet vanuit het initiatiefvoorstel niet zo goed hoe ik hier een inhoudelijke reactie op kan geven, buiten het feit dat wij proberen om een doelgroep een vertegenwoordigende functie te geven, dat wij proberen om mensen te betrekken, dat wij proberen om de kinderen die hier nu in Brabant opgroeien te leren hoe hun rechtsstaat in elkaar zit, hoe Nederland hun thuis is en hoe zij invloed kunnen uitoefenen op hun toekomst. En dat is wat dit initiatiefvoorstel beoogt.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem ten tweeden male.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. U had het net zelf over die verbinding tot stand brengen en doe dat door te luisteren naar wat er echt leeft onder de mensen in de provincie. Maar dat doet u al jarenlang niet. Is het alleen maar mensen laten komen, hun verhaaltje laten vertellen, het aanhoren en het vervolgens weer aan de kant vegen? Of bent u ook eens bereid om echt te luisteren, en dan niet alleen naar kinderen, maar naar alle burgers in deze provincie?

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, ik denk dat de heer Van Hattem en ik verschillen van inzicht over de wijze waarop de verbinding op dit moment al plaatsvindt.

De **voorzitter**: Oké. De Kort gaat verder met de... Oh, excuus.

De heer **Meijer** (D66): Over de democratische vertegenwoordiging was ik nog niet helemaal aan het einde van mijn paragraafje.

De **voorzitter**: Excuus. Ik dacht dat u al klaar was.

De heer **Meijer** (D66): Ja, we zijn nog geen team als een Gedeputeerde Staten. Dat komt een volgende periode wel.

Hoe wij onze vertegenwoordigers kiezen. Een nadrukkelijke zorg van de Partij voor de Dieren over het democratische gehalte. Daar zou ik toch nog wel een paar zinnen aan willen wijden. Wij zijn het volledig met u eens dat Provinciale Staten nadrukkelijk de agenda zouden moeten bepalen. Provinciale Staten zijn het hoogste orgaan. Het kan niet zo zijn dat alleen Gedeputeerde Staten bepalen welke invloed hebben op welke onderwerpen. Dat is nadrukkelijk ook onze taak. Dus in die zin helemaal met u eens.

En op welke wijze verkiezen wij dan de vertegenwoordigers en op welke wijze kiezen wij de kindercommissaris? Daar heb ik in de eerste termijn iets over proberen te zeggen, dat wij stellen dat dat per onderwerp anders zou kunnen zijn en dat we willen aansluiten bij uw zorg. En dat we dat misschien in de uitwerking maar eens een keer met elkaar verder moeten delen in een themabijeenkomst. Dat kan werken met getrapte verkiezingen pers school, met loting, met algemene verkiezingen. Social media is natuurlijk ook een heel mooi instrument om hierbij in te zetten. Het is voor ons heel belangrijk dat we een brede vertegenwoordiging krijgen. Dus ja, daar sluit ik helemaal aan op uw punt.

De **voorzitter**: Oké. Van der Wel interruptie op dit punt, geloof ik.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Voor een deel komen de initiatiefnemers aan onze bezwaren tegemoet. Aan de ander kant, het vragenuurtje zit ons nog wel dwars. Want het vragenuurtje is het democratisch recht van Provinciale Staten. Nu laten we leerlingen het vragenuurtje doen, Gewone inwoners krijgen dat recht niet. Ik vind dat wel een beetje lastig om daarmee in te stemmen. Waarom? Omdat de waarde van de antwoorden zo weinig politieke lading heeft voor de kinderen. Dus als zij met een voorstel komen dat heel concreet is uit hun omgeving en Gedeputeerde Staten hangen een mooi verhaal op, dan gaan ze naar huis en zijn ze niks wijzer geworden. En dan hebben ze ook weinig invloed gehad. Hoe gaan we dat dan oplossen, wat zouden we daaraan kunnen doen?

De **voorzitter**: Meijer. Die gaat naar de collega, begrijp ik.

De heer **De Kort** (PvdA): Dat is meteen een mooie overgang. Mijnheer Van der Wel. Dat vinden we een heel goed punt. Er zijn ook verschillende methoden voor. Wat je bijvoorbeeld zou kunnen doen, we hebben hier ook een nationaal jongerendebat gehad. Vorig jaar was ook een concreet initiatief uitgekomen rondom verduurzamen. Dat is het initiatief waar onder andere de heer Van den Berg, mevrouw Meeuwis en ik ook meerdere malen met de jongeren over gesproken hebben. En dat is PS, waar de jongeren hun vragen en ideeën aan gaven. En wij hebben dat vervolgens opgepakt en daar een voorstel van gemaakt, dat GS gelukkig toen hebben omarmd. Dus ik zou me bijvoorbeeld kunnen voorstellen, het is voor jongeren denk ik leuk als het college er ook is. Dat geeft het misschien nog wat extra meer. Maar misschien kun je naast het college ook Provinciale Staten daar gewoon zetten. Laat die jongeren ons het verhaal vertellen, zodat

het inderdaad, en daarmee komen we denk ik ook tegemoet aan het punt dat onder andere Forum en de PVV gemaakt hebben, dat het niet iets is dat gekleurd is door de politieke coalitie die er op dat moment is. Dat het echt zo is dat het punt van de jongeren gehoord wordt in de volle breedte door Provinciale Staten. En dat wij als Provinciale Staten uiteindelijk als hoogste orgaan het op kunnen pakken en zelf ook dat in een initiatief kunnen vertalen richting GS en niet dat het daar ergens in een trechter verloren raakt waar wij als PS niet betrokken zijn. Dus ik hoop dat we daarmee tegemoetkomen aan uw vraag.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Een verdere tegemoetkoming. Dat begrijp ik heel goed. Dus eigenlijk, wat de initiatiefnemers nu zeggen is dat wij, als wij instemmen, want dan kunnen we eigenlijk niet meer terug, dat we zoveel als mogelijk het democratisch gehalte van de instrumenten voor die kinderen, want daar gaat het om, vormgeven. Zo democratisch als maar mogelijk is. En geen toneelstukjes en dat soort dingen. Want daar hebben kinderen niks aan en wij ook niet. En ik wil ze niet naar huis sturen met gedachtes waar ze niks aan hebben.

De **voorzitter**: Oké.

De heer **De Kort** (PvdA): 100% absolute toezegging van de heer Meijer en mij. Dat is precies zoals wij het voorstel bedoelen. En als de voorzitter het toestaat zal ik tot een afsluiting komen wat ons betreft en die is eigenlijk als volgt. Een democratie onderhouden kost inzet en geld. De heer Van Pinxteren zei het al: democratie is een heel groot goed. Ik zie eerst nog een interruptie.

De **voorzitter**: Van de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Ik hoorde het woordje 'geld' vallen. Over 150.000 euro heb ik een vraag. Er is een discussie uit welk potje dat geld moet komen. Ik vraag me vooral ook af waar dat geld naartoe moet gaan. Want wat we vaak zien bij idealistische plannetjes is dat er mensen gaan profiteren. We zien dat bij Smart District. Dan worden er oud-Statenleden directeur, huidige Statenleden projectmanager.

De **voorzitter**: Mijnheer Rutjens. Uw vraag.

De heer **Rutjens** (FvD): Waar wordt die 150.000 euro aan besteed? Komen daar ook weer vrienden van politieke partijen die als consultant 150.000 euro gaan factureren?

De **voorzitter**: De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Mijnheer Rutjens. Als u het stuk goed gelezen heeft, heeft u gezien dat wij GS vragen om daar de uitvoering te doen. Dat geld komt uit het potje Bestuur en Veiligheid, zoals het ook gemeld is in het stuk. Dus daar hebben wij vervolgens de hand gegeven aan GS om dat in te vullen. Als u kijkt naar het soort vragen dat daar ligt, dan is het heel voor de hand liggend dat partijen die nu bijvoorbeeld ook wel eens ingeschakeld zijn, zoals ProDemos om een Statenspel te maken en dergelijke. Maar daar gaan wij als initiatiefnemers nadrukkelijk geen voorschot op geven. Wij vragen GS het uit te werken, met goede plannen te komen die werken, daarvan de evaluatie ook aan PS voor te leggen, inclusief natuurlijk de kostenkant van het geheel, zodat u daar vanzelfsprekend ook weer op kunt reflecteren op uw manier.

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): 150.000 euro aan de usual suspects. Dank u wel.

De **voorzitter**: De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Ja, zo kun je een antwoord beluisteren. Ik heb iets anders gezegd. Maar goed. Een democratie onderhouden kost inzet en geld. Dat gaan niet vanzelf. Wij vragen een beperkte investering om te zorgen dat Brabanders op jonge leeftijd kennis maken met onze politiek. In de hoop daarmee de betrokkenheid te verhogen, maar in ieder geval de interesse en het begrip voor wat wij hier doen.

We hebben een aantal voorstellen gedaan, waarvan wij denken dat die zouden kunnen helpen en mogelijk zouden kunnen werken. In de beantwoording van ons heeft u gehoord dat daar voor ons geen heilige huisjes bij zitten. Wij willen gewoon kijken wat werkt. Wat we willen doen met dit voorstel is zorgen dat het op de agenda komt. Dat hebben we vandaag met dit debat in ieder geval al deels bereikt. Daarvoor dank. Wij roepen GS op om al die ideeën die hier vanochtend door u, maar ook nadrukkelijk door de jongeren, genoemd zijn mee te nemen in de uitwerking indien Provinciale Staten in meerderheid dit voorstel besluit te steunen. Wat ons betreft nogmaals dank voor het debat. Fijn dat we het hier met elkaar over kunnen hebben. Goed dat we een keer zo nadrukkelijk hebben gesproken over de rol van jongeren en onze democratie.

De **voorzitter**: Ik dank de heer De Kort voor zijn bijdrage in deze tweede termijn. Ik heb geen nieuwe vragen aan GS gehoord. Volgens mij is daar geen woordvoering meer nodig, dus ik stel voor de beraadslagingen te sluiten, tenzij iemand nog dringend behoefte heeft aan een derde termijn. Daar zie ik geen aandrang toe. Dan sluit ik nu de beraadslagingen en gaan we ons klaarmaken voor de stemming. Goed. Ik vraag even aan de griffier of we klaar zijn voor de stemming. Ik wil u vragen op uw plaatsen te gaan zitten.

Mevrouw **Meeuwis-Van Langen** (D66): Voorzitter. Is er een advies gegeven over het amendement?

De heer **De Kort** (PvdA): Excuus. Dat klopt. Maar daar zijn wij zeer positief over. Blij met onze toezegging.

De **voorzitter**: Dat was de wat vrije verwoording van wat er in een eerdere ronde al gezegd was. Maar voor alle duidelijkheid kan het geen kwaad om dat nog eens te beklemtonen.

Goed. Ik kijk even naar de griffier. Zijn we klaar om de stemming aan te vangen? Alles is goed geregistreerd, we weten wie er in de zaal zit. Voor zover dat toelichting behoeft is er eerste uiteraard een stemming over het amendement, dan over het besluit en dan over de motie. In die volgorde. Ik breng dus eerst in stemming het amendement dat ingediend is onder stuknummer A1-2020 door Lokaal Brabant. En ik ga dat amendement nu in stemming brengen. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (Fvd): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Deryckere** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Het amendement is aangenomen.

Dan breng ik dus het aldus gewijzigde besluit 61/19 in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (Fvd): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Deryckere** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Voor met een stemverklaring. Voorzitter. Met de toezeggingen van de indieners dat de processen zo democratisch mogelijk worden vormgegeven plus dat er een grote sterke rol is van Provinciale Staten in de uitvoering gaan wij akkoord.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor met de stemverklaring die gelijk is aan de Partij voor de Dieren.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Het voorstel is aangenomen. We zijn nog niet helemaal klaar, want er is nog een motie in stemming. Mag ik uw aandacht voor motie 3-2020 van de indieners Lokaal Brabant en de SP over het voortgezet speciaal onderwijs? De fractie van de VVD.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (Fvd): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Deryckere** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Tegen.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is aangenomen.

69/19 Tweede wijzigingsverordening Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning Provinciale Staten Noord-Brabant 2018

De **voorzitter**: Met uw welnemen gaan wij meteen verder met het volgende bespreekstuk. Er zijn nog twee korte bespreekstukken met niet zo heel veel spreektijd. Jullie mogen best blijven luisteren hoor. Maar dat betreft 69/19. Dank voor jullie aandacht. Fijn dat jullie er waren.

69/19, de Tweede wijzigingsverordening Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning PS. Ik geef het woord aan de fractie van de SP als eerste, de heer Everling. Die ziet af. Dan mevrouw Roijackers van de GroenLinks-fractie. Aan haar het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Dit is een beetje een bijzondere figuur, want ik spreek via u de plaatsvervangend voorzitter van het presidium toe en ben zelf lid van het presidium. En het gaat over een stuk van het presidium. Dat is een beetje bestuurlijke incrowd zo. Ik ben misschien wel blij dat de kinderen op de publieke tribune weg zijn. Maar als je fractie inderdaad vragen en opmerkingen heeft, en dat hebben we bij GroenLinks, dan is dit de enige manier, zo tijdens deze Statenvergadering.

Voorzitter. Voor dit stuk beoogt het presidium om duidelijkheid en transparantie te vergroten ten aanzien van het vragen om ambtelijke bijstand door Statenleden. En om een aanpassing indien de controle van de fractieverantwoording veel langer dan beoogd noodzakelijk is. Beide zaken zijn aan de orde geweest in de afgelopen maanden, dus het is goed dat we dit nu behandelen hier met elkaar.

Wat betreft het verduidelijken van de procedures rondom het vragen van ambtelijke bijstand is GroenLinks van mening dat dit voorstel een verbetering is. Het vormt nu een nette procedure, die zorgt voor gelijke behandeling van Statenleden en voor een voorspelbaar en transparant proces. Opgevraagde informatie kan desgewenst gedeeld worden met andere Statenfracties. En een belangrijk punt voor GroenLinks, de verordening geeft nog steeds de mogelijkheid voor Statenleden om rechtstreeks contact op te mogen nemen met een ambtenaar en niet steeds langs de griffie te moeten. Niet omdat we de griffie niet mogen of vertrouwen. Integendeel natuurlijk, voorzitter. Maar het maakt procedures anders onnodig tijdrovend en stroperig. Terwijl je als Statenlid met ambtenaren rechtstreeks kort en snel kunt schakelen. Bijvoorbeeld als het speelt op een terrein waar je al wat langer in thuis bent en op actief bent. En de ambtenaren dus bijvoorbeeld al kent van technische vragenrondes, informatiesessies of een initiatiefvoorstel. Heel goed dus. Al vraagt het ook wat van ons van Statenleden omtrent de mores. Hopelijk hebben we met elkaar de wil om de informatie ruim te delen met andere Statenfracties als deze interessant is. Ook al is dit nu volgens de verordening optioneel. En zijn we tegelijkertijd bereid om met onderwerpen ook niet te gaan overvragen bij ambtenaren, in het besef dat we met twaalf actieve fracties en een groeiende agenda al best veel werk genereren bij de provinciale staf.

We hebben ook wat vragen als GroenLinks. Is het mogelijk dat het presidium er bij het college op aandringt om het aantal stukken met geheimhouding erop tot het absolute minimum te beperken? We hebben er begrip voor dat het soms moet, bijvoorbeeld als er personen mee geschaad kunnen worden of als iets nog onder de rechter is of als er een zakelijk belang mee is gediend. Dat begrijpen we, maar in de praktijk is het ons gebleken dat het ons in de uitoefening van het Statenwerk ook ontzettend belemmert. Je kan de informatie niet met je fractie delen, je kan geen externe deskundige erop doorvragen, je kan het niet inbrengen in de openbare debatten.

Ook - de tweede vraag - willen we vragen of informatie vanuit andere fracties, nu heel vaak als een hele lap, inclusief vele mails, aan ons wordt aangeboden in een keer, een duidelijkere ordening kan krijgen, bijvoorbeeld met een tijdlijn. Het is goed dat de informatie beschikbaar komt, maar onze fractie heeft echt moeite met het eten van een hele berg rijstebrij, die bijna op zichzelf inhoudelijk en politiek vaak interessant agendaonderwerp wordt gevoegd, nadat een of meerdere fracties nader contact hebben gehad

met de ambtelijke staf. Informatie die niet nader geordend is, is helaas heel lastig leesbaar en bruikbaar voor partijen die geen onderdeel uitmaken van die conversatie tussen de fractie, fracties en de ambtelijke staf. Kan hierover een gesprek komen, voorzitter, tussen bijvoorbeeld het presidium en bijvoorbeeld de secretaris van GS of een vorm die wij passend vinden met elkaar?

Wat betreft de aanpassing op de verordening op het punt van het betalen van meerkosten bij controle door de accountant in geval van nalatigheid, dat vond GroenLinks een goede en logische aanpassing, dus daarmee zijn wij akkoord. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers voor de bijdrage. Dan nu de fractie van de PVV bij monde van mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voorzitter. De voorliggende wijzigingsverordening op de Verordening ambtelijke bijstand en fractieondersteuning verdient wat de PVV betreft qua timing en onderbouwing nog geen schoonheidsprijs. Als argument voor dit statenvoorstel wordt gesteld dat het proces rondom het onderdeel informatie en ambtelijke bijstand, we hebben het dan dus met name over de informatievoorziening en ondersteuning op verzoek, voor verbetering vatbaar is.

Voorzitter. Een niet goed lopend proces is geen reden om de spelregels te veranderen, maar zou eerder aanleiding moeten zijn om de bestaande spelregels te gaan handhaven. We hebben al een duidelijk kader en we hebben al duidelijke spelregels.

Als ervaringsdeskundige in het stellen van technische vragen en het opvragen van documentatie bij dossiers neem ik u mee in wat feiten. Ten eerste duurt het soms weken voordat een informatievraag überhaupt in behandeling wordt genomen. Daarna duurt het soms maanden en diverse malen herinneringen sturen alvorens er 'iets' uit de toren komt. Niet zelden is het resultaat dan na weken of maanden 'opeens' dat de gevraagde documenten geheim zijn. En als ik al dossierstukken krijg, dan blijkt later ook nog al eens dat de informatie niet compleet was en dat er nog meer stukken waren. Voorzitter. Dit verzin ik allemaal niet, maar is de realiteit. Oorzaak hiervan is een aantal factoren, maar ik noem de twee belangrijkste zaken. Ten eerste is de archivering van de provincie niet op orde. Deze constatering heeft de ZRK diverse malen gedaan en heeft ook de provinciearchivaris meerdere malen gedaan. Ik verwijs bijvoorbeeld naar het meest recente verslag 2018. En in dat verband is het verslag dat het college over de archiefverplichtingen bij het jaarverslag van PS stopt een lachertje. Werkelijk geen letter zelfkritiek, terwijl er toch het nodige is dat het college zich mag aantrekken. Daar komt bij dat er bij de archivering van stukken kennelijk niets wordt vastgelegd over de status van stukken. Dat betekent dat pas op het moment dat iemand een document vraagt men gaat nadenken of dat de vrager het document mag lezen. Dat biedt gelegenheid tot politieke willekeur en die schijn moet je sowieso al gewoon vooraf vermijden.

Voorzitter. Alle goede bedoelingen ten spijt, deze wijzigingsverordening gaat de problemen rondom het proces van informatievoorziening niet oplossen. Met het anders opschrijven van hetzelfde proces en eigenlijk dezelfde spelregels, die spelregels niet fatsoenlijk uitvoeren gaan we geen stappen voorwaarts maken. En ik roep het college dan ook op om gewoon echt goede maatregelen te nemen.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Van der Kammen voor haar bijdrage. Dan was er nog één bijdrage van Lokaal Brabant. Daar wordt van afgezien. Dan wil ik mevrouw Otters in haar hoedanigheid van het presidium vragen van achter deze tafel... Nee, dat kan vanaf het kathedr in dit geval de reactie te geven.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (voorzitter Presidium): Ja, dank u wel. Dit document is al een paar keer voorbij gekomen. In ieder geval, het is voorbij gekomen in het presidium. Ik heb aantekeningen gemaakt van wat mevrouw Roijackers heeft gezegd en wellicht is inderdaad om eens te bespreken nogmaals in het presidium wat betreft de geheimhouding, om dat tot een minimum te beperken. Maar als het inderdaad

gaat over een groot aantal informatie, is het nog niet eens zo'n gek idee om te zeggen: dat gaan we eens ordenen, om daar een duidelijke tijdlijn aan te geven. Maar dat is echt iets, daar kan ik nu niet in mijn eentje over oordelen. Dat moeten we met elkaar bespreken. En wellicht is het dan inderdaad een goed idee om daar ook de secretaris bij uit te nodigen.

Mevrouw Van der Kammen wil ik eigenlijk ook een compliment geven. Mijn grote waardering voor uw uitzoekwerk, zoals u altijd te werk gaat als Statenlid. Menig Statenlid werkt eigenlijk op hoofdlijnen, maar u gaat altijd een spade dieper. Dus u bent ook degene die weet waar u tegenaan loopt. En wat ik u heb horen zeggen is eigenlijk een oproep aan GS, en ik hoop dat zij dat dan ook ter harte nemen.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Otters voor haar bijdrage. Is er behoefte aan een tweede termijn? Die zie ik nu niet. Dan stel ik voor de beraadslagingen te sluiten en over dit voorstel te stemmen.

Goed. We gaan stemmen. Ik kijk even rond of er nog aanleiding is te denken dat er mensen nog binnenkomen. Ja, we wachten nog even.

Goed. Ik stel voor dat er voldoende tijd is geweest voor diegenen die buiten de zaal waren om zich in de zaal te melden. Dan gaan we stemmen over voorstel 69/19, de Tweede wijzigingsverordening et cetera. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met een stemverklaring. In feite vinden we het voorliggende voorstel op dit moment slecht getimed ten aanzien van het onderwerp van informatievoorziening, zeker gezien het feit dat er eigenlijk geen nieuwe beleidswijzigingen in zitten, maar zeker met het oog op ook het voorstel dat erin zit ten aanzien van het terugbetalen van de gemaakte kosten voor fractiebijdrages willen wij wel voor zijn.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit voorstel is unaniem aangenomen.

04/20 Aanwijzing accountant Provinciale Staten

De **voorzitter**: Dan gaan we nu naar het laatste bespreekstuk in deze vergadering en dat is stuk 04/20. Dat betreft de aanwijzing van een nieuwe provinciale accountant. Ik heb één woordmelding van de heer Brouwers van de fractie van 50PLUS. Aan hem het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter. Dat komt niet vaak voor, dat ik hier in mijn eentje sta. Ik was er al een beetje op voorbereid dat ik ook de enige zou zijn. En ik wil toch iets zeggen over dit onderwerp. Ik wil iets kwijt over het proces dat wij doorlopen hebben en ik wil ook graag een keer complimenten uitdelen.

Voorzitter. Er was vanuit de Provinciale Staten een werkgroep geformeerd met de volgende partijen: de VVD, D66, PVV en 50PLUS. En later kwam daar Lokaal Brabant nog bij. De werkgroep werd ondersteund door de griffie en we werden geholpen door een externe adviespartij. We werden bijgepraat over het beoordelingsprotocol, de beoordelingsformulieren en het programma van eisen, waarbij wij als PS-leden onze wensen kenbaar konden maken. En die werden, moet ik u zeggen, dan ook verwerkt. Daarop reageerden uiteindelijk een aantal accountants met informatie over hun controleaanpak, hun kwaliteitsborging, hun natuurlijke adviesfunctie, hun boardletter en een accountantsverslag. Nou, voorzitter, dat hebben we geweten, want die moesten wij gaan beoordelen. Maar ik moet u zeggen, voorzitter, zelden was er zo'n eensgezindheid om BDO als accountant op basis van opgestelde beoordelingscriteria te selecteren. En ik moet u zeggen een prachtig voorbeeld hoe we met verschillende partijen tot een eensluidend standpunt kunnen komen. Niets van oppositie of coalitie, maar er gewoon met zijn allen tegenaan gaan. En dat wil ik de leden van de Staten nu ook graag meegeven. Laten wij proberen deze ervaring ook vaker hier toe te passen.

Voorzitter. Dat was het proces, maar nu het compliment. Deze aanbesteding was nooit gelukt zonder de enorme inspanning van de griffie. Uiteindelijk zijn er vier mensen vanuit de griffie mee bezig geweest. maar

ik zou bijzonder graag een compliment willen geven aan de heer Deneer voor de meer dan voortreffelijke begeleiding, zeker in tijden dat het er allemaal wat moeilijker uit zag. Voorzitter. Dit wil ik graag even kwijt.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage en zijn complimenten. Daar is goede notie van genomen. Ik kijk even naar mevrouw Otters of u namens het presidium nog wil reageren. Ik geloof het niet. Nee. Dan stel ik voor de beraadslagingen te sluiten en over dit voorstel te gaan stemmen. Dat betreft voorstel 04/10, de aanwijzing van een nieuwe provinciale accountant.

Goed. Wij gaan stemmen inhoudende aanwijzing van een nieuwe accountant. Ik open de stemming. De fractie van de VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Thijssen** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Logister** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Het voorstel is unaniem aangenomen. Ik sluit me graag aan bij de complimenten, aan alle mensen die hier heel hard aan gewerkt hebben en wil de nieuwe accountant, onze accountant, BDO accountants, van harte feliciteren. Ik heb begrepen dat de heer Van Engelen namens de accountant aanwezig is op de publieke tribune. En de loco-griffier, die zelf ook een bloemetje verdient, geeft aan onze nieuwe accountant een bloemetje en wenst hem veel succes met het heel belangrijke werk dat u voor ons doet. Welkom! En blijft u gerust nog even zo dadelijk na de vergadering, zodat ook andere leden van de Staten met u kennis kunnen maken.

Stemming

75/19 Lijst Ingekomen Stukken periode 21 november 2019 t/m 4 december 2019

De **voorzitter**: Dan zijn we nu aan de afronding van de vergadering. Er is nog een aantal zaken die we aan de orde hebben. Allereerst de lijst van ingekomen stukken van 21 november 2019 tot 4 december 2019. Stuknummer 75/19. Wenst iemand daarover stemming? Of kan ik bij acclamatie veronderstellen dat die zijn aangenomen? Dat is het geval.

70/19 Notulen van de PS-vergadering 25 oktober 2019

De **voorzitter**: Dan zijn er twee voorstellen betreffende de notulen van voorgaande vergaderingen. Dat is allereerst 70/19, de vergadering van 25 oktober. Wenst iemand daarover stemming? Dat is niet het geval. Dan zijn ze vastgesteld.

74/19 Notulen van de PS-vergadering 8 november 2019

De **voorzitter**: 74/19. Dezelfde notulen van de vergadering van 8 november. Wenst iemand stemming? Dat is niet het geval. Dan zijn ze aangenomen.

Sluiting

De **voorzitter**: Dan komen we nu aan het einde van de vergadering, die nog niet geheel voorbij is, omdat ik u nog een mededeling wil doen. En gezien de aard van die mededeling voelt het prettig om daarbij te gaan staan.

Ik heb geen pasje, maar dat komt ongetwijfeld goed. Ik begrijp dat de livestream is uitgevallen, wederom. Dat is heel spijtig, maar gelukkig is Omroep Brabant en ook een andere camera aanwezig.

Ik wil u een mededeling doen, geachte leden van de Staten. Het is 1 oktober a.s. elf jaar geleden dat ik in deze zaal werd beëdigd en in de maanden daarvoorafgaand was er een proces van het aanwijzen van een nieuwe commissaris gebeurd. Dat gaat zo ongeveer als u straks bij een kindercommissaris gaat doen. Het is

een mooi proces waarin u allemaal een belangrijke rol speelt. Want in deze zaal vindt dan op een gegeven moment de voordracht plaats. Ik word benoemd door de Koning. Het is een kroonbenoeming. Maar de voordracht vindt hier in het hart van de democratie van Brabant plaats. Een mooie procedure. Ik moet u zeggen dat die procedure weer actueel gaat worden. Want ik heb besloten, na elf jaar, 1 oktober a.s. het ambt neer te leggen en over te dragen aan een opvolger. Ik zal dan, op 1 oktober, een nieuwe functie aanvaarden. Ik mag dat verklappen, want dat mag nu openbaar worden. Ik zal de nieuwe rector-magificus, tevens voorzitter van het college van bestuur van Tilburg University worden. Een functie die ik zeer graag vervul. Ik kan u zeggen het is eigenlijk een van de weinige functies, misschien zelfs wel de enige, op grond waarvan ik de geneigdheid had om die stoel op te geven, om die te verlaten. Aan de andere kant, ik heb er diep over nagedacht, er ook mee geworsteld. Dat mag u best weten, want het is een prachtige functie, commissaris van de Koning in onze provincie. Mooi werk, maar misschien na elf jaar is het ook wel goed om eens plaats te maken voor een ander geluid en een andere persoon, man of vrouw, die dat prachtige ambt mag vervullen. Ik ga natuurlijk nu niet afscheid nemen, want dat doen we later, in september zo ongeveer denk ik, want we gaan nog negen maanden knallen. Ik heb gezegd, het ambt vraagt nog mijn volle aandacht. En die zal ik met liefde en plezier vol passie geven. Maar op 1 oktober ga ik plaats maken om een andere mooie functie te aanvaarden. Ik ga Brabant niet uit. Ik zal ook vanuit die functie graag een bijdrage blijven leveren aan hoe het gaat in onze provincie. Ik zie uit naar de functies in wetenschap, onderwijs en onderzoek. Ik ben gepassioneerd om bij te dragen om een deel van de portefeuille Talentontwikkeling daar ter plaatse op mij te nemen en zie uit naar studenten van over de hele wereld die in onze provincie onderwijs en onderzoek tot zich krijgen waar ze later mooie, verantwoordelijke en betekenisvolle functies mee kunnen krijgen. Het is een prachtige universiteit en ik ga dus echt van harte die nieuwe functie vervullen. Maar ik ga u missen, ik ga de functie missen. Maar het is mooi geweest na elf jaar, denk ik. Negen maanden nog. Ik heb gisteravond de vicevoorzitter van de Staten, mevrouw Otters, en de griffier ook ingelicht. En u wil ik zeggen dat het mijn ervaring is dat het werk dat u nu wacht, een profielschets opstellen, een commissie vormen om straks de selectie voor u te doen, samen met de minister van Binnenlandse Zaken, die dat namens Zijne Majesteit mag doen, dan hier samen een voordracht doen, dat is ook een soort werk waarvan ik in gemeenteraden vaak zie dat het mensen en fracties bijeen brengt. Want als er één functie is die namens u allen het algemeen belang voor de toekomst van onze provincie mag belichamen, boven de partijen, van en voor iedereen, is het de commissaris van de Koning. Voorwaar een prachtig ambt. Ik mag nog negen maanden, maar dan is het voorbij. De vergadering is nu gesloten. Dank u wel.

Staand applaus

De voorzitter sluit om 16.37 uur de vergadering.